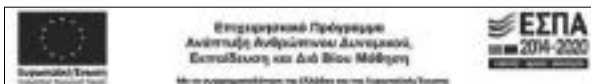

Προτάσεις νέων φορολογικών οδηγιών στην ΕΕ: Η κοινή (ενοποιημένη) εταιρική φορολογική βάση, ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και ο ψηφιακός φόρος

I. Εισαγωγικά - Η φορολογία στην ΕΕ

Στην ΕΕ, ήδη από τη δεκαετία του 1960, με την αύξηση της διασυννοριακής δραστηριότητας, ως συνέπεια της οικονομικο-πολιτικής ολοκλήρωσης, ξεκίνησε η συζήτηση για τη φορολογία των εταιρειών. Λόγω κυρίως της διόγκωσης της διπλής φορολόγησης² που θα παρακάλυε τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 άρχισε να δίδεται έμφαση στην πρόληψη φορολογικών εμποδίων και για τον σκοπό αυτό θεσπίστηκε η οδηγία για τις μητρικές και τις θυγατρικές επιχειρήσεις³ καθώς και η οδηγία για τους τόκους και τα δικαιώματα⁴.

1. Η παρούσα έρευνα συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση», στο πλαίσιο της Πράξης «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΜΕΤΑΔΙΔΑΚΤΟΡΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ/ΕΡΕΥΝΗΤΡΙΩΝ - Β κύκλος» (MIS-5033021) που υλοποιεί το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ).

- Σύμφωνα με τα άρθρα 110-113 της ΣΛΕΕ τα κράτη μέλη υποχρεούνται να διεξάγουν μεταξύ τους διαπραγματεύσεις για την κατάργηση της διπλής φορολογίας εντός της ΕΕ. Το άρθρο 55 της ΣΛΕΕ απαγορεύει να γίνεται διάκριση μεταξύ των υπηκόων κρατών μελών όσον αφορά τη συμμετοχή τους στο κεφάλαιο εταιρειών. Οι περισσότερες συμφωνίες στον τομέα της άμεσης φορολογίας, ωστόσο, βρίσκονται ακόμη εκτός του πλαισίου της νομοθεσίας της ΕΕ. Ένα εκτεταμένο δίκτυο διμερών φορολογικών συμβάσεων, με τη συμμετοχή τόσο κρατών μελών όσο και τρίτων χωρών, καλύπτει τη φορολόγηση των διασυννοριακών ροών εισοδημάτων.
- Οδηγία 90/435/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 1990 σχετικά με το κοινό φορολογικό καθεστώς το οποίο ισχύει για τις μητρικές και τις θυγατρικές εταιρείες διαφορετικών κρατών μελών, η οποία καταργήθηκε με την οδηγία 2011/96/ΕΕ του Συμβουλίου της 30ής Νοεμβρίου 2011.
- Οδηγία 2003/49/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 2003 για την καθιέρωση κοινού συστήματος φορολόγησης των τόκων και των δικαιωμάτων που καταβάλλονται μεταξύ συνδεδεμένων επιχειρήσεων διαφορετικών κρατών μελών. Ως παράδειγμα για τις συχνά παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με τα κράτη μέλη μπορεί να θεωρηθεί η πρόταση οδηγίας του 1991 για την έκδοση οδηγίας για ένα κοινό φορολογικό σύστημα εφαρμοστέο στις καταβολές τόκων και μερισμάτων μεταξύ μητρικών και θυγατρικών εταιρειών σε διάφορα κράτη μέλη. Παρότι τροποποιήθηκε και έλαβε θετική γνωμοδότηση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η πρόταση αυτή αποσύρθηκε από την Επιτροπή λόγω μη επίτευξης συμφωνίας στο Συμβούλιο. Μια νέα εκδοχή υποβλήθηκε το 1998, ως τμήμα της «δέσμης Monti», που εγκρίθηκε στη συνέχεια ως οδηγία 2003/49/ΕΚ. Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων, Θεματολογικά δελτία για

Βασιλική Αθανασάκη

ΔΝ (ΕΚΠΑ), ADIT (London), ΜΔΕ, Μεταδιδακτορική Ερευνήτρια ΑΠΘ, Υπότροφος ΙΚΥ¹, Επιστημονική Συνεργάτης Έδρας Jean Monnet στην Ευρωπαϊκή Φορολογική Πολιτική και Διοίκηση (ΑΠΘ), Νομικός της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, Δικηγόρος-Φορολογική Σύμβουλος

Οι Συνθήκες δεν περιλαμβάνουν ρητές νομοθετικές αρμοδιότητες στον τομέα των άμεσων φόρων. Η νομοθεσία για τη φορολόγηση των εταιρειών εδράζεται συνήθως στο άρθρο 115 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), που εξουσιοδοτεί την Ένωση να εκδίδει οδηγίες για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών ρυθμίσεων των κρατών

μελών που έχουν άμεσο αντίκτυπο στην εσωτερική αγορά, ενώ προβλέπει στο πλαίσιο της έκδοσης οδηγιών τόσο την ομοφωνία όσο και τη διαδικασία της διαβούλευσης. Επί του παρόντος, η άμεση φορολογία δεν ρυθμίζεται άμεσα από την ενωσιακή νομοθεσία. Ωστόσο, αρκετές οδηγίες (θετική ολοκλήρωση)⁵ και η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ – αρνητική ολοκλήρωση)⁶ συμβάλλουν στη θέσπιση εναρμονισμένων προτύπων για την φορολογία των επιχειρήσεων και των ιδιωτών στην ΕΕ⁷. Επιπλέον, έχουν αναληφθεί δράσεις για την πρόληψη της

την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2020 http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf, (11/3/2020), Dražen Rakić, 05/2019.

- Η θετική ολοκλήρωση («positive integration»), όπως καλείται η ολοκλήρωση μέσω κατάλληλων νομοθετικών μέτρων, απαντάται σε σπάνιες περιπτώσεις και σε συγκεκριμένα πεδία του φορολογικού δικαίου. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 232 επ.
- Συνθέστερη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η αρνητική ολοκλήρωση («negative integration») μέσω της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο εν όψει του νομοθετικού κενού στο πεδίο της άμεσης φορολογίας ερμηνεύει και εφαρμόζει επιμέρους διατάξεις των ευρωπαϊκών συμβάσεων (με έμφαση κυρίως στις τέσσερις θεμελιώδεις ελευθερίες) στο πεδίο της άμεσης φορολογίας. Αν και η φορολογική κυριαρχία και η εξ αυτής απορρέουσα ευθύνη για τον κρατικό προϋπολογισμό έχουν παραμείνει και μετά την Συνθήκη της Λισαβώνας στην αρμοδιότητα των κρατών-μελών, το δίκαιο της Ένωσης επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον εθνικό φορολογικό νομοθέτη κυρίως μέσω της αρχής περί απαγόρευσης των διακρίσεων. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 232 επ.
- Το άρθρο 65 της ΣΛΕΕ (ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων) επιτρέπει στα κράτη μέλη να μεταχειρίζονται διαφορετικά τους φορολογούμενους που δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους. Ωστόσο, το 1995, το ΔΕΚ αποφάνθηκε (υπόθεση C-279/93), ότι το άρθρο 45 ΣΛΕΕ είναι άμεσα εφαρμοστέο στον τομέα της φορολογίας και της κοινωνικής ασφάλισης: το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων συνεπάγεται «την κατάργηση κάθε διακρίσεως λόγω ιθαγενείας [...]» όσον αφορά την απασχόληση, την αμοιβή και τους άλλους όρους εργασίας». Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων,

φοροδιαφυγής και της διπλής φορολογίας, ενώ πραγματικότητα ήδη αποτελεί η οδηγία κατά της φοροαποφυγής⁸.

Πλέον, με τον εμπλουτισμό και την εκλέπτυνση των περίπλοκων δομών επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού, επιτακτική είναι και η ανάγκη πάταξης της φοροαποφυγής και πρόληψης της φοροδιαφυγής, πέρα από τον παραδοσιακό στόχο εξάλειψη της διπλής φορολογίας. Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, ως ένα βαθμό, η εναρμόνιση⁹ της φορολογίας των επιχειρήσεων κρίνεται απόλυτα αναγκαία, προκειμένου να προλαμβάνονται οι στρεβλώσεις στον ανταγωνισμό (ιδίως όσον αφορά τις αποφάσεις για επενδύσεις) και ο «φορολογικός ανταγωνισμός» και να περιορίζονται τα περιθώρια λογιστικών τεχνασμάτων¹⁰.

Όσον αφορά την έμμεση φορολογία, η ΕΕ συντονίζει και εναρμονίζει τη νομοθεσία για τον φόρο προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) και τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης μέσω της έκδοσης σχετικών οδηγιών¹¹ και μεριμνά ώστε να μη νοθεύεται ο ανταγωνισμός στην

εσωτερική αγορά από τις διαφορές των φορολογικών συντελεστών και των συστημάτων φορολογίας στο επίπεδο της έμμεσης φορολογίας, μέσω της παροχής αθέμιτων πλεονεκτημάτων στις επιχειρήσεις των κρατών-μελών.

Στην παρούσα μελέτη επιχειρείται η παρουσίαση των βασικών σημείων τεσσάρων οδηγιών που έχουν ήδη προταθεί σε επίπεδο ΕΕ και αφορούν α) την υιοθέτηση κοινής (ενοποιημένης) εταιρικής φορολογικής βάσης, β) την επιβολή φόρου χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και γ) τη φορολόγηση της ψηφιακής οικονομίας.

A. Η κοινή (ενοποιημένη) εταιρική φορολογική βάση [C(C)CTB]

A.1. Γενική ιστορική αναδρομή¹²

Σε ό,τι αφορά στη φορολόγηση επιχειρήσεων στην ΕΕ, ήδη εδώ και πολλές δεκαετίες έχουν διατυπωθεί σχετικές προτάσεις εναρμόνισης¹³. Το 1980 η Επιτροπή δήλωσε ότι η απόπειρα ευθυγράμμισης ήταν μάλλον άσκοπη (COM(80)0139) και επικεντρώθηκε σε μέτρα για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς. Στις «κατευθυντήριες γραμμές για τη φορολογία επιχειρήσεων» του 1990 (SEC(90)0601) εγκρίθηκαν τρεις προτάσεις, και συγκεκριμένα η οδηγία για τις συγχωνεύσεις (οδηγία 90/434/ΕΟΚ, νυν οδηγία 2009/133/ΕΚ), η οδηγία για τις μητρικές και θυγατρικές εταιρείες (οδηγία 90/435/ΕΟΚ, νυν οδηγία 2011/96/ΕΕ) και η σύμβαση διαιτησίας στο πεδίο των ενδοομιλικών συναλλαγών (90/436/ΕΟΚ).

Ακολούθως, το 1991 εκδόθηκε έκθεση της Επιτροπής Ανεξαρτητών Εμπειρογνομόνων υπό την προεδρία του κ. Ruding, η οποία πρότεινε ένα πρόγραμμα δράσης για την εξάλειψη της διπλής φορολογίας, την εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών για τις επιχειρήσεις και τη διασφάλιση πλήρους διαφάνειας όσον αφορά τις φορολογικές απαλλαγές που χορηγούνται από τα κράτη μέλη για την προαγωγή των επενδύσεων. Το 1996, η Επιτροπή υιοθέτησε μια νέα προσέγγιση στον τομέα της φορολογίας των επιχειρήσεων, το σημαντικότερο αποτέλεσμα της οποίας ήταν ο κώδικας δεοντολογίας για τη φορολογία των επιχειρήσεων, που εγκρίθηκε ως ψήφισμα του Συμβουλίου το 1998. Το Συμβούλιο συγκρότησε επίσης ομάδα κώδικα δεοντολογίας («ομάδα

Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση - 2020 http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf, (11/3/2020), Dražen Rakić, 05/2019.

8. Οδηγία (ΕΕ) 2016/1164 του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2016 για τη θέσπιση κανόνων κατά πρακτικών φοροαποφυγής που έχουν άμεση επίπτωση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς (ATAD 1) και (ΕΕ)2017/952 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2017 για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1164 όσον αφορά τις συμφωνίες στη μεταχείριση υβριδικών μέσω με τρίτες χώρες (ATAD 2).

9. Σε γενικές γραμμές η φορολογική εναρμόνιση μπορεί να θεωρηθεί «η διαδικασία σχεδιασμού του τρόπου προσέγγισης των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό την επίτευξη των στόχων της ΕΕ». Η φορολογική εναρμόνιση διαφέρει από άλλες συγγενικές έννοιες και ειδικότερα τις έννοιες της φορολογικής ενοποίησης (“*tax unification*”) και του φορολογικού συντονισμού (“*tax coordination*”). Ειδικά στον τομέα της φορολογίας επιχειρήσεων η φορολογική ενοποίηση της φορολογίας επιχειρήσεων έχει ως συνέπεια την κατάργηση των διαφορών μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών περί φορολογίας επιχειρήσεων επιβάλλοντας ομοιόμορφους κανόνες, ενώ σε προηγμένο στάδιο αντικαθιστά το σύνολο των εθνικών φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ σε ένα κεντρικό μοντέλο φορολογίας επιχειρήσεων. Αυτός ο μοναδικός ευρωπαϊκός νόμος φορολογίας επιχειρήσεων συνεπάγεται ότι κάθε πτυχή της φορολογίας επιχειρήσεων ρυθμίζεται σε ενωσιακό επίπεδο και ότι αφαιρείται από τα κράτη μέλη της ΕΕ η φορολογική τους κυριαρχία. Ο φορολογικός συντονισμός (“*tax coordination*”) έχει ως στόχο την διασφάλιση της συντονισμένης συνύπαρξης των νόμων περί φορολογίας επιχειρήσεων των διάφορων κρατών μελών της ΕΕ στις περιπτώσεις που είτε υπάρχει έδαφος για σύγκρουση είτε ανάγκη για συντονισμένη νομική δράση. Ο φορολογικός συντονισμός δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ΕΕ για τρεις λόγους: α) δεν έχει δεσμευτική ισχύ, β) δεν είναι κατάλληλος για την ΕΕ όπως έχει πλέον διαμορφωθεί σήμερα πολιτικά και οικονομικά, και δεν μπορεί να διασφαλίσει φορολογική ουδετερότητα, γ) δεν συνεισφέρει στην εξομίσωση των νόμων περί φορολογίας επιχειρήσεων των κρατών μελών της ΕΕ και την κατάργηση των διαφορών που υπάρχουν μεταξύ αυτών. Βλ. Κατερίνα Σαββαΐδου, Η εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών της ΕΕ: προκλήσεις και εμπόδια, Ομιλία στο 10th Thessaloniki Tax Forum, 6 Δεκεμβρίου 2018.

10. Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2020 http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf, (11/3/2020), Dražen Rakić, 05/2019.

11. Βλ. Ειδικός φόρος κατανάλωσης στα βιομηχανοποιημένα καπνά (Οδηγία του Συμβουλίου 2011/64/ΕΕ - διάρθρωση και συντελεστές του ειδικού φόρου κατανάλωσης που εφαρμόζονται στα βιομηχανοποιημένα καπνά),

κανόνες της ΕΕ για τη φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας Οδηγία 2003/96/ΕΚ - αναδιάρθρωση του συστήματος της ΕΕ για τη φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας), κανόνες της ΕΕ για τη φορολόγηση της αλκοόλης (Οδηγία 92/83/ΕΟΚ - εναρμόνιση των διαρθρώσεων των ειδικών φόρων κατανάλωσης που επιβάλλονται στην αλκοόλη και τα αλκοολούχα ποτά), Φορολογική σήμανση του πετρελαίου ντίζελ και του φωτιστικού πετρελαίου (Οδηγία 95/60/ΕΚ - Φορολογική σήμανση του πετρελαίου ντίζελ και του φωτιστικού πετρελαίου), γενικό καθεστώς για την κατοχή και κυκλοφορία των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (Οδηγία 2008/118/ΕΚ - γενικό καθεστώς των ειδικών φόρων κατανάλωσης).

12. Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2020 http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf, (11/3/2020), Dražen Rakić, 05/2019.

13. Βλ. 1962: έκθεση Neumark, 1970: έκθεση Van den Tempel, 1975: πρόταση οδηγίας για την ευθυγράμμιση των φορολογικών συντελεστών μεταξύ 45% και 55%.

Primarolo») για να εξετάσει περιπτώσεις αθέμιτης φορολογίας επιχειρήσεων. Στη συνέχεια, το 2001 η Επιτροπή εκπόνησε «αναλυτική μελέτη σχετικά με τη φορολογία των επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (SEC(2001) 1681). Στη συμπληρωματική ανακοίνωση της Επιτροπής (COM(2001)0582), διαπιστώθηκε ότι τα περισσότερα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, απορρέουν από το γεγονός ότι πρέπει να προσαρμόζονται σε διαφορετικά ρυθμιστικά καθεστώτα στην εσωτερική αγορά. Η Επιτροπή πρότεινε διάφορες προσεγγίσεις για την πρόβλεψη ενοποιημένης βάσης υπολογισμού των φόρων για τις δραστηριότητες των εταιρειών στην επικράτεια της Ένωσης: φορολογία βάσει των κανόνων του κράτους εγκατάστασης, προαιρετική κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση, ευρωπαϊκό φόρο επιχειρήσεων και υποχρεωτική, πλήρως εναρμονισμένη φορολογική βάση¹⁴.

A.2. Οι οδηγίες CCTB/CCCTB

Κατά τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον σε επίπεδο ΕΕ έχει εστιάσει στην εισαγωγή Οδηγίας για την Κοινή Ενοποιημένη Βάση Φορολογίας Εταιρειών («Common Consolidated Corporate Tax Base» ή «CCCTB»)¹⁵, η οποία ωστόσο αποτέλεσε εξαιρετικά φιλόδοξο σχέδιο, όπως αποδείχθηκε, καθώς δεν προχώρησε με αποτέλεσμα να ξεχαστεί προσωρινά, όπως φαίνεται μέχρι πρόσφατα, οπότε οι σχετικές συζητήσεις έχουν έντονα αναθερμανθεί. Η οδηγία για την Κοινή Βάση Φορολογίας Εταιρειών προβλέπει τη θέσπιση μιας κοινής δέσμης κανόνων αναφορικά με τον υπολογισμό του φορολογητέου αποτελέσματος των εταιρειών που ανήκουν σε μεγάλους πολυεθνικούς ομίλους και οι οποίες εδρεύουν σε χώρες της Ε.Ε. Στην οδηγία περιλαμβάνονται ορισμοί και οδηγίες για την ενοποίηση, τη φορολογική έδρα και την εδαφικότητα, την αναδιοργάνωση στο πλαίσιο του ομίλου, την επίλυση διαφορών μεταξύ των κρατών-μελών κ.λπ.¹⁶.

Το 2004 συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας, τα πορίσματα της οποίας ελήφθησαν υπόψη στην πρόταση της Επιτροπής (COM(2011)0121). Η προταθείσα «κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών» (ΚΕΒΦΕ) θα σήμαινε ότι οι επιχειρήσεις θα επωφελούνταν, μεταξύ άλλων, από ένα σύστημα «υπηρεσίας μιας στάσης», στην οποία θα μπορούσαν να υποβάλλουν τις αιτήσεις τους για επιστροφή φόρου. Επίσης, θα μπορούσαν να ενοποιούν όλα τα κέρδη που αποκόμισαν και τις ζημίες που υπέστησαν στην ΕΕ. Τα κράτη μέλη θα διατηρούσαν την πλήρη αρμοδιότητα καθορισμού των δικών τους εταιρικών φόρων. Τον Απρίλιο του 2012 το Ευρωπαϊκό

Κοινοβούλιο ενέκρινε νομοθετικό ψήφισμα σχετικά με αυτήν την πρόταση. Με στόχο την αναζωογόνηση των διαπραγματεύσεων στο Συμβούλιο, η Επιτροπή παρουσίασε, τον Ιούνιο του 2015 στρατηγική για την αναθεώρηση της πρότασης το 2016¹⁷. Η Επιτροπή επέλεξε μια διαδικασία δύο σταδίων, διαχωρίζοντας την κοινή φορολογική βάση και την ενοποίηση στοιχείων, με δύο αλληλένδετες νομοθετικές προτάσεις: σχετικά με μια κοινή βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΒΦΕ) και σχετικά με μια κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ). Η θέσπιση της ΚΕΒΦΕ θα ήταν μεν υποχρεωτική, αλλά θα πραγματοποιείτο σταδιακά. Η αναδιαμορφωμένη πρόταση, προσαρμοσμένη ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι εργασίες του ΟΟΣΑ, θα μπορούσε να συμβάλει επίσης στην καταπολέμηση της φοροαποφυγής, καταργώντας τα νομοθετικά κενά που υφίστανται μεταξύ των εθνικών συστημάτων, ώστε να περιοριστούν κατ' αυτόν τον τρόπο τα συνθήκη καθεστώτα φοροαποφυγής. Τον Ιούνιο του 2017 το Συμβούλιο πραγματοποίησε συζήτηση προσανατολισμού σχετικά με την πρόταση για την ΚΒΦΕ, με σκοπό να εξισορροπήσει δύο ανάγκες: την ανάγκη να εναρμονιστούν οι κανόνες σε ολόκληρη την ΕΕ και την ανάγκη να διατηρηθεί το σωστό επίπεδο ευελιξίας στην εφαρμογή τους¹⁸. Τον Μάρτιο 2018, η Επιτροπή πρότεινε δύο οδηγίες του Συμβουλίου που αποσκοπούν στη διασφάλιση της δίκαιης φορολόγησης των εταιρειών παροχής ψηφιακών υπηρεσιών¹⁹.

Πιο συγκεκριμένα, στις 25 Οκτωβρίου 2016 η Επιτροπή δημοσίευσε προτάσεις για ένα κοινό ευρωπαϊκό σύστημα εταιρικής φορολογίας για πολυεθνικές επιχειρήσεις, με βάση το οποίο η αυτονομία των κρατών-μελών θα περιοριζόταν σημαντικά μόνο σε ό,τι αφορά την πρόβλεψη φορολογικών συντελεστών. Οι προτάσεις αυτές εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πακέτο μεταρρυθμίσεων του συστήματος εταιρικού φόρου, το οποίο συμπεριλαμβάνει,

14. Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2020 http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf, (11/3/2020), Dražen Rakić, 05/2019.
15. Νομοθετικό ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 15ης Μαρτίου 2018 σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών (ΚΕΒΦΕ) (COM(2016)0683 – C8-0471/2016 – 2016/0336(CNS)).
16. Τζ. Πάνου και ο κ. Γ. Σαμοθράκης, Εγκρίθηκε η οδηγία της Ε.Ε. για την κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση εταιρειών, Καθημερινή, 14.05.2018, <https://www.kathimerini.gr/963952/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/egkri8hke-h-odhgia-ths-ee-gia-thn-koinh-enopoihmenh-forologikh-vash-etaireiwn> (12/3/2020).

17. Ειδικότερα, το Συμβούλιο ενέκρινε στις 6/12/2016 συμπεράσματα με τα οποία επιβεβαιώνει την άποψη ότι οι εργασίες θα πρέπει να επικεντρωθούν πρώτα στην πρόταση για την καθιέρωση κοινής βάσης φορολογίας εταιρειών. Το Συμβούλιο όρισε την ακόλουθη σειρά προτεραιότητας για τις εργασίες: εξέταση των κανόνων για τον υπολογισμό της βάσης φορολογίας και ιδίως των νέων στοιχείων που εισάγονται (κεφάλαια Ι έως V), εξέταση των υπόλοιπων στοιχείων της πρότασης για την κοινή βάση (κεφάλαια VI-X), αρχής γενομένης με όσα είχαν ήδη συζητηθεί το 2011 κατά την ανάλυση της πρώτης πρότασης, και στη συνέχεια εξέταση των στοιχείων σχετικά με την καταπολέμηση της φοροαποφυγής, τα οποία συνδέονται και με την οδηγία που εκδόθηκε πρόσφατα για το συγκεκριμένο ζήτημα, εξέταση της πρότασης για κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών. Βλ. και Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη δημιουργία ενός δίκαιου, ανταγωνιστικού και σταθερού συστήματος φορολόγησης των εταιρειών για την ΕΕ και Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Θεμάτων, 6 Δεκεμβρίου 2016. Νωρίτερα, στις 3 Νοεμβρίου 2016, το Συμβούλιο αρχίζει την εξέταση της πρότασης οδηγίας για κοινή ενοποιημένη βάση φορολογίας εταιρειών. Βλ. και <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/ccctb/>.
18. Βλ. Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Κοινή βάση φορολογίας εταιρειών: Συζήτηση προσανατολισμού του Συμβουλίου, Μάιος 2017, 9019/17 LIMITE FISC 101 ECOFIN 347, Βρυξέλλες. Βλ. και <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/ccctb/>.
19. Βλ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Άμεση φορολογία: Φορολογία ιδιωτών και επιχειρήσεων, Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση – 2020, http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.6.10.pdf (11.3.2020), Dražen Rakić, 05/2019.

μεταξύ άλλων, προτάσεις για την ψήφιση Οδηγίας του Συμβουλίου επί της Κοινής Εταιρικής Φορολογικής Βάσης (Common Corporate Tax Base, «CCTB»)»²⁰ καθώς και Οδηγίας του Συμβουλίου επί της Κοινής Ενοποιημένης Εταιρικής Φορολογικής Βάσης (Common Consolidated Corporate Tax Base, «CCCTB»)»²¹, επαναδρομολογώντας ουσιαστικά την προηγούμενη πρόταση του 2011 σε δύο στάδια²². Η πρόταση για την Οδηγία CCTB καταγράφει λεπτομερή μέτρα που θεμελιώνουν μία εναρμονισμένη κοινή φορολογική βάση σε επίπεδο ΕΕ, ένα ενιαίο ορισμό καθώς και ένα κοινώς αποδεκτό και καθολικά εφαρμοστέο σύστημα υπολογισμού της

φορολογικής βάσης μεταξύ των κρατών-μελών. Το σύστημα αυτό θα εφαρμόζεται από όλους τους ομίλους εταιρειών με ένα συνολικό κύκλο εργασιών που θα υπερβαίνει τα 750 εκατομμύρια ευρώ και διεξάγουν επιχειρηματική δραστηριότητα εντός της εσωτερικής αγοράς μέσω μίας φορολογητέας παρουσίας σε ένα κράτος – μέλος. Παράλληλα, η πρόταση για την Οδηγία CCCTB προωθεί επιπρόσθετα αναλυτικά μέτρα -σε συνέχεια των προτεινόμενων με την Οδηγία CCTB- θεμελιώνοντας μία εναρμονισμένη σε επίπεδο ΕΕ, ενοποιημένη φορολογική βάση καθώς και ένα μηχανισμό καταμερισμού («apportionment»)»²³ της φορολογικής βάσης, ο οποίος θα συνοδεύεται από ένα σύστημα φορολογικής διοίκησης για τους υποκείμενους ομίλους επιχειρήσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε επίσης προτάσεις για μία Οδηγία επί των Μηχανισμών Επίλυσης Διαφορών Διπλής Φορολογίας²⁴ καθώς και για την τροποποίηση της Οδηγίας ΕΕ 2016/1164 αναφορικά με τις υβριδικές αναντιστοιχίες με τρίτες χώρες, όπως αναλύθηκε παραπάνω (ήδη Οδηγία (ΕΕ) 2017/952 του Συμβουλίου της 29ης Μαΐου 2017 για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2016/1164 όσον αφορά τις ασυμφωνίες στη μεταχείριση υβριδικών μέσων με τρίτες χώρες)²⁵.

Οι προτεινόμενες αυτές οδηγίες θα πρέπει να εγκριθούν ομόφωνα από τα 28 κράτη-μέλη της ΕΕ και ακολούθως, εάν συμβεί κάτι τέτοιο, τα κράτη-μέλη θα έπρεπε να ενσωματώσουν αφενός μεν την οδηγία CCTB στα εθνικά τους δίκαια μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2019, αφετέρου δε την οδηγία CCCTB μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2021. Ειδικότερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υπερψήφισε τις προτάσεις οδηγιών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τους κανόνες της Κοινής Βάσης Φορολογίας Εταιρειών (CCTB) και της Κοινής Ενοποιημένης Βάσης Φορολογίας Εταιρειών (CCCTB). Οι εν λόγω οδηγίες εντάσσονται στο πλαίσιο των συστημικών δράσεων της Ε.Ε. για τη φορολόγηση των κερδών στη χώρα όπου πραγματικά δημιουργείται αξία και για τη δίκαιη κατανομή της φορολογικής ύλης. Εν συνεχεία, οι προτάσεις οδηγίας θα πρέπει να εγκριθούν από το συμβούλιο των υπουργών Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να ενσωματωθούν περαιτέρω στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών. Και ακόμα και

20. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Corporate Tax Base COM(2016)685 final 2016/0337 (CNS) 26.10.2016.
21. Όπως αποδίδεται στα ελληνικά ο όρος «Common Corporate Consolidated Tax Base». Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), COM(2016)683 final 2016/0336 (CNS) 26.10.2016. Βλ. και Tom O'Shea, Tax Harmonization vs. Tax Coordination in Europe: Different Views, Reprinted from Tax Notes Int'l, May 21, 2007, pg. 811, Tax Analysts, Volume 46, Number 8, Dennis Weber, European Direct Taxation, Case Law and Regulations 2010, Second Edition, Wolters Kluwer, Law and Business, pgs. 1015- 1214, CCCTB/WPO65\doclen: CCCTB: Anti-abuse rules (CCCTB/WPO065) και CCCTB/RD\004. Για την ιστορική ανάλυση αυτών των αντικαταχρηστικών κανόνων, βλ. Christiana HJI Panayi, "The anti-abuse rules for the CCCTB", (2012) 66(4/5), Bulletin for International Taxation, 256-69, βλ. Michael Lang, Anti-Abuse Rule of Article 80 of the Draft Proposal for a Council Directive on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), ET 2011, 223.
22. Dr. Anzhela Yevgenyeva, Oxford University Centre for Business Taxation, The FTT, the CCCTB and Other Recent Developments, Queen Mary, University of London, LLM 2013-2014, *EU Tax Law*, Week 19, Judith Freedmann, Graeme Macdonald, The Tax Base for CCCTB: The Role of Principles, Oxford University Centre for Business Taxation, Said Business School, Park End Street, Oxford OX1 1HP, WP 08/07. Βλ. επίσης, Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee, Towards an Internal Market without tax obstacles, A strategy for providing companies with a consolidated corporate tax base for their EU-wide activities, Brussels 23.10.2001, COM(2001) 582 final, European Commission, Common Consolidated Corporate Tax Base Working Group (CCCTB WG), The territorial scope of the CCCTB, Meeting to be held on 9 March 2006, Working Document, Directorate General Taxation and Customs Union, Brussels, 17 February 2006, Taxud E1, MH, CCCTB/WP\026\doclen, Commission of the European Communities, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee, Implementing the Community Programme for improved growth and employment and the enhanced competitiveness of EU business: Further Progress during 2006 and next steps towards a proposal on the Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB), Brussels 2.5.2007, COM(2007) 223 final, European Commission, CCCTB WG, CCCTB possible elements of a technical outline, Meeting to be held on Thursday 27 and Friday 28 September 2007, Centre de Conférences Albert Borschette, Rue Froissart 36 – 1040 Brussels, 26 July 2007, Taxud E1, European Commission, CCCTB WG, Anti-abuse rules, Meeting to be held on 14 and 15 April 2008, Centre de Conférences Albert Borschette, Rue Froissart 36 – 1040 Brussels, 26 March 2008, Taxud TF1/RP, European Commission, CCCTB WG, CCCTB: possible elements of the sharing mechanism, Meeting to be held on 10, 11 and 12 December 2008, Centre de Conférences Albert Borschette, Rue Froissart 36 – 1040 Brussels, 13 November 2007, Taxud TF1/GR/FF, Dieter Endres et al, PricewaterhouseCoopers, The Determination of Corporate Taxable Income in the EU Member States, Kluwer Law International, 2007, pgs.1-109.

23. Πρακτικά, θα υποβάλλεται μία φορολογική δήλωση σε μια χώρα της Ε.Ε. και περαιτέρω τα ενοποιημένα αποτελέσματα θα επιμερίζονται μεταξύ των κρατών-μελών, όπου ο όμιλος έχει παρουσία, με βάση έναν συγκεκριμένο μαθηματικό τύπο. Περαιτέρω, κάθε κράτος-μέλος θα φορολογεί με τον εθνικό φορολογικό συντελεστή τα φορολογητέα κέρδη που αντιστοιχούν στην τοπική θυγατρική ή μόνιμη εγκατάσταση. Ο μαθηματικός τύπος για τον επιμερισμό των φορολογητέων κερδών στις χώρες θα λαμβάνει υπ' όψιν τις πωλήσεις, το ενεργητικό, το κόστος εργασίας, τον αριθμό προσωπικού και λοιπά δεδομένα. Βλ. Τζ. Πάνου και ο κ. Γ. Σαμοθράκης, Εγκρίθηκε η οδηγία της Ε.Ε. για την κοινή ενοποιημένη φορολογική βάση εταιρειών, Καθημερινή, 14.05.2018, <https://www.kathimerini.gr/963952/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/egkri8hke-h-odhgia-ths-ee-gia-thn-koinh-enopoihmenh-forelogikh-vash-etaireiwn> (12/3/2020).
24. Βλ. ήδη Οδηγία (ΕΕ) 2017/1852 του Συμβουλίου, της 10ης Οκτωβρίου 2017, για τους μηχανισμούς επίλυσης φορολογικών διαφορών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
25. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 323 επ.

αν επί του παρόντος δεν δύναται να προβλεφθεί με ασφάλεια η προοπτική υιοθέτησης και θέσης σε ισχύ των εν λόγω οδηγιών, καθώς το διακύβευμα για την εθνική κυριαρχία και τη φορολογική εξουσία των κρατών-μελών ήταν, είναι και θα παραμείνει μεγάλο, ωστόσο σε περίπτωση που επέλθει πράγματι η εξέλιξη αυτή, οι αλλαγές στο τοπίο της άμεσης εταιρικής φορολογίας στην ΕΕ θα είναι καταγιστικές και ο αντίκτυπος αυτών των αλλαγών θα είναι ζωτικής σημασίας για τη φορολόγηση των πολυεθνικών ομίλων. Κατά συνέπεια, θα προκρίνεται μία ολιστική θεώρηση ως προς τη θεραπεία φαινομένων διάβρωσης φορολογικής βάσης και μεταφοράς κερδών, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη φορολόγηση του εταιρικού εισοδήματος στη χώρα, όπου πραγματικά δημιουργείται η αξία.

A.3. Διατάξεις κατά της φοροαποφυγής στις οδηγίες CCTB/CCCTB

Το σύστημα των οδηγιών CCTB/CCCTB θα περιλαμβάνει μία κλίμακα διατάξεων κατά της φοροαποφυγής. Οι προτεινόμενες διατάξεις συνιστούν βασικά εξελιγμένα ισόδυναμα των διατάξεων κατά της κατάχρησης που ανευρίσκονται ήδη στην πρόταση οδηγίας CCCTB, λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη τις πρόσφατες εξελίξεις που επήλθαν με το Σχέδιο Δράσης του ΟΟΣΑ για τα BEPS και την ευρωπαϊκή Οδηγία ΕΕ 2016/1164 του Συμβουλίου της 12ης Ιουλίου 2016 κατά της φοροαποφυγής (“ATAD” ή “BEPS Directive”). Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο ορισμός της έννοιας της μόνιμης εγκατάστασης, ο οποίος λαμβάνει υπόψη τον αναθεωρημένο ορισμό του όρου στο Μοντέλο Σύμβασης του ΟΟΣΑ μετά τα BEPS και, σε αντίθεση με την προηγούμενη πρόταση οδηγίας CCCTB, εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις εντός ΕΕ, ήτοι μόνιμες εγκαταστάσεις που βρίσκονται εντός ΕΕ και ανήκουν σε φορολογουμένους-φορολογικούς κατοίκους έτερου κράτους-μέλους της ΕΕ, αποκλεισμένων μόνιμων εγκαταστάσεων σε τρίτες χώρες, οι οποίες αναμένεται να αντιμετωπισθούν μέσω της διαμόρφωσης του δικτύου των διμερών συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολογίας μεταξύ των κρατών-μελών και των αντίστοιχων τρίτων χωρών αλλά και από τα εσωτερικά τους φορολογικά δίκαια. Παράλληλα, από τις προτεινόμενες οδηγίες CCTB/CCCTB²⁶ ενσωματώνεται η αρχή των ίσων αποστάσεων («arm’s length principle»)²⁷, όπως αποτυπώνεται στο Μοντέλο

Σύμβασης του ΟΟΣΑ με σκοπό, όπως αναφέρεται στο προοίμιο, την αποφυγή της διάβρωσης φορολογικής βάσης δικαιοδοσιών που προβλέπουν υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές μέσω μεταφοράς κερδών που επιτυγχάνεται με την τεχνητή διόγκωση των ενδοομιλικών τιμών, προκειμένου τα κέρδη να κατευθύνονται σε χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές.

Στην τελευταία επαναφορά²⁸ της πρότασης οδηγίας CCTB και CCCTB του 2016, η οδηγία CCTB περιλαμβάνει στο άρθρο 58 ένα

and Developing Nations). Επισημαίνεται όμως, ότι η αρχή arm’s length δεν αποτελεί τη μοναδική εναλλακτική για την αντιμετώπιση των σχετικών θεμάτων, καθώς, πέρα από αυτή, έχει προταθεί θεωρητικά αλλά και εφαρμοσθεί στην πράξη η αρχή της παγκόσμιας κατ’ αποκοπή κατανομής («global formula apportionment»). Με βάση αυτή την προσέγγιση το συνολικό εισόδημα πολυεθνικών εταιρειών θα πρέπει να κατανέμεται μεταξύ των εγκαταστάσεών τους σε περισσότερες χώρες με βάση μια προκαθορισμένη φόρμουλα. Κατά συνέπεια, για την εφαρμογή της ανωτέρω αρχής θα πρέπει αρχικά να προσδιορισθούν ποιες ακριβώς συνδεδεμένες επιχειρήσεις και μόνιμες εγκαταστάσεις ενός πολυεθνικού ομίλου εταιρειών θα περιληφθούν στον υπολογισμό, να υπολογισθούν με ακρίβεια τα συνολικά φορολογητέα κέρδη τους που προκύπτουν στα διαφορετικά κράτη εγκατάστασής τους (η παγκόσμια δηλαδή φορολογητέα βάση τους) και τελικά να υπολογισθεί η φόρμουλα με βάση την οποία θα κατανεμηθούν τα παγκόσμια κέρδη του ομίλου μεταξύ των κρατών εγκατάστασης των εταιρειών και των μόνιμων εγκαταστάσεων που διατηρεί στα διάφορα κράτη. Προκύπτει, λοιπόν σαφώς από τα ανωτέρω ότι η πρακτική εφαρμογή της τεχνικής αυτής προϋποθέτει την προηγούμενη συμφωνία των φορολογικών αρχών όλων των κρατών στα οποία δραστηριοποιείται ένας πολυεθνικός όμιλος εταιρειών, τη δυνατότητα υπολογισμού των φορολογητέων κερδών που προκύπτουν σε κάθε κράτος με παρόμοιο τρόπο και την πρακτική δυνατότητα υπολογισμού μιας αντικειμενικής φόρμουλας κατανομής των κερδών. Πάντως, τόσο ο ΟΟΣΑ όσο και τα κράτη μέλη αυτού δεν αποδέχονται το πρότυπο αυτό σαν μία ρεαλιστική εναλλακτική στην αρχή των ίσων αποστάσεων, λόγω των διαφόρων μειονεκτημάτων που παρουσιάζει, μεταξύ των οποίων ενδεικτικά μπορούν να αναφερθούν πρώτον το μεγάλο διαχειριστικό κόστος και η πολιτική και διοικητική πολυπλοκότητα για την προσαρμογή στο πρότυπο αυτό και δεύτερον η αδυναμία του προτύπου να παράσχει μία πλήρη λύση για την κατανομή των κερδών ενός ομίλου εάν δεν εφαρμόζεται στη βάση ολόκληρου του ομίλου και για τους λόγους αυτούς το απορρίπτουν. Βλ. Fiona Beveridge «The treatment and taxation of foreign investment under international law (towards international disciplines)», Manchester University Press, σελ. 80 επ., W. Hellerstein «Are days of World Unitary taxation by States Limited?» Journal Taxation (72), σελ. 172, 1990, R.M. Hammer, «Will the Arm’s Length Standard Stand the test of Time? The Specter of Apportionment» σελ. 201 (επ.), Αυγυπτιδής, εις ΔικΑΕ τόμος 1, 2002, Εισαγωγικό Μέρος, VII, σελ. 270. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 326 επ.

26. Βλ. και EP Legislative Observatory, Procedure file on the Common corporate tax base, 2016/0337(CNS), European Commission, Communication on a fair and efficient corporate tax system in the European Union: 5 key areas for action, COM(2015) 302, 17 June 2015, European Commission, Common consolidated corporate tax base (CCCTB), website, European Commission, Proposal for a Council directive on a common corporate tax base, COM(2016) 685, 25 October 2016, European Commission, Corporate tax reform package, October 2016, website, Council, Presidency compromise text, Council, ECOFIN report to the European Council on tax issues, 12 December 2016, European Economic and Social Committee, C(C)CTB, website.
27. Βλ. OECD, Transfer Pricing Guidelines for Multinational Enterprises and Tax Administrators, loose-leaf από Ιούλιο 1995, Κεφάλαιο I, Α. Η ίδια αρχή υπάρχει επίσης και στο Μοντέλο του ΟΗΕ για Συμβάσεις Αποφυγής Διπλής Φορολογίας μεταξύ Ανεπτυγμένων και Αναπτυσσόμενων Κρατών (Model United Nations Double Taxation Convention between Developed

28. Η αρχική πρόταση Οδηγίας CCCTB περιελάμβανε στο άρθρο 80 μία γενική ρήτρα κατά της κατάχρησης, η οποία ήταν εντεταγμένη στο περιβάλλον ενός ολόκληρου νεοπαγούς φορολογικού συστήματος, για το οποίο δεν υφίσταται επί του παρόντος σχετικό νομολογιακό προηγούμενο, με το σκεπτικό να συνεισφέρει στην καταπολέμηση των δομών φορολογικού σχεδιασμού και στην κάλυψη νομοθετικών κενών που εν πολλοίς οφείλονται στο ότι ο νομοθέτης είναι αδύνατον να προβλέψει εκ των προτέρων τις συνεχώς εξελισσόμενες δομές επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Σύμφωνα με το άρθρο 80 της αρχικής πρότασης Οδηγίας CCCTB «Οι επίπλοστες συναλλαγές που διεξάγονται με μοναδικό σκοπό την αποφυγή φορολόγησης θα αγνοούνται για σκοπούς υπολογισμού της φορολογικής βάσης. Η πρώτη παράγραφος δεν θα εφαρμόζεται σε γνήσιες εμπορικές δραστηριότητες, όπου ο φορολογούμενος μπορεί να επιλέξει μεταξύ δύο ή περισσότερων δυνατών συναλλαγών, που έχουν το ίδιο εμπορικό αποτέλεσμα αλλά που παράγουν

γενικό κανόνα αντικατάχρησης, με διατύπωση όμοια με τον αντίστοιχο κανόνα του αρχικού άρθρου 7 της προτεινόμενης οδηγίας κατά της φοροαποφυγής σε συνδυασμό και με το τελικό άρθρο 6 της οδηγίας 2016/1164²⁹, παράλληλα με τους ειδικότερους κα-

διαφορετικά φορολογητέα ποσά». Το άρθρο 80 της Πρότασης Οδηγίας CCCTB αποκαλύπτει εναργώς, ότι η Επιτροπή είχε ενσωματώσει τη γενική ρήτρα κατά της φοροαποφυγής που έχει διαπλάσει η νομολογία του ΔΕΕ με τα συγκεκριμένα επιμέρους κριτήρια που έχει θέσει το Δικαστήριο, προσαρμόζοντάς την στις εξατομικευμένες ανάγκες της οδηγίας περί της κοινής ενοποιημένης εταιρικής φορολογικής βάσης. Νομικές έννοιες όπως «επίπλαστη συναλλαγή», «σκοπός», «αποφυγή φόρου» καθώς και οι προβλεπόμενες έννοιες συνέπειες, όπως η αγνόηση των συναλλαγών αποτελούν κοινά στοιχεία που ανιχνεύονται στη σχετική νομολογία του ΔΕΕ, από την οποία και προέρχονται. Θα πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχική πρόταση οδηγίας έχει ελαφρώς τροποποιηθεί από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (European Parliament legislative resolution of 19 April 2012 on the proposal for a Council directive on a Common Consolidated Corporate Tax Base (CCCTB) (COM(2011)0121 - C7-0092/2011 - 2011/0058(CNS)). Η πρώτη πρόταση του Άρθρου 80 της Πρότασης Οδηγίας CCCTB διαμορφώθηκε ακολούθως ως εξής: «Οι επίπλαστες συναλλαγές που διεξάγονται κυρίως με σκοπό την αποφυγή φορολόγησης θα αγνοούνται για σκοπούς υπολογισμού της φορολογικής βάσης». Η τροποποίηση αυτή μπορεί να φαίνεται επουσιώδης, ωστόσο χαρακτηρίζεται ως σημαντική, δεδομένου ότι φαίνεται να περιτέλλει το αρχικά πιο διευρυμένο πεδίο εφαρμογής της διάταξης και να αυστηροποιεί το σχετικό πλαίσιο, καθώς φαίνεται να απαιτεί πλέον η αποφυγή φορολόγησης να μην αποτελεί το μοναδικό σκοπό της επίμαχης συναλλαγής αλλά τον κύριο σκοπό, μη αποκλεισμένους της παράλληλης ύπαρξης λοιπών σκοπών, των οποίων αρκεί απλά και μόνο η απόδειξη της δευτερευουσας φύσης τους. Η διάταξη δηλαδή φαίνεται να αρκείται σε μία προτεραιοποίηση πλειόνων σκοπών και να μην απαιτεί να αποδειχθεί ότι η φοροαποφυγή συνιστά τον μοναδικό σκοπό της συναλλαγής, επιχείρημα που πιο εύκολα μπορεί να καταρριφθεί από το φορολογούμενο. Ο στόχος της εν λόγω τροποποίησης συνίστατο στον μερικό εξοβελισμό της σημασίας της ύπαρξης πρόθεσης και στην επικέντρωση της ρήτρας στα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά. Βλ. Τροποποίηση 28 στην πρόταση για Οδηγία του Συμβουλίου επί της Κοινής Ενοποιημένης Εταιρικής Φορολογικής Βάσης (CCCTB) (COM(2011)0121-C7-0092/2011-2011/0058(CNS)) και Pistone, *The limits to interest deductibility: An ad hoc anti-abuse rule in the proposal for a CCCTB Directive*, σε Lang/Pistone/Staringer/Stork (eds.), *Corporate Income Taxation in Europe* (2013), 272, 274. Βέβαια, ο Pistone, επικαλούμενος τη νομολογία του ΔΕΕ, έχει υποστηρίξει τη θέση ότι οι δύο αυτοί όροι του «μοναδικού» σκοπού και του «κύριου/πρωταρχικού» σκοπού θα πρέπει να ερμηνευθούν ως συνώνυμοι στο πλαίσιο της τροποποίησης της οδηγίας CCCTB και άρα υιοθετεί την άποψη ότι η εν λόγω τροποποίηση δεν επιφέρει κάποια ουσιαστική διαφορά. Ωστόσο, εάν υποτεθεί ότι η Οδηγία CCCTB κάποια στιγμή θα γίνει πραγματικότητα, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι τόσο τα δικαστήρια όσο και οι φορολογικές αρχές δεν θα πρέπει να θεωρείται a priori δεδομένο ότι θα γνωρίζουν όλη αυτή την προϊστορία της ως άνω τροποποίησης και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο, να εκληφθεί, με βάση τη γραμματική διατύπωση της διάταξης που αναφέρεται στον «κύριο σκοπό» ότι παρέχει μεγαλύτερη ευχέρεια παρεκκλίσεων. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, *Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 326 επ.

29. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο «For the purposes of calculating the tax base under the rules of this Directive, a Member State shall disregard an arrangement or a series of arrangements which, having been put in place for the essential purpose of obtaining a tax advantage that defeats the object or purpose of this Directive, are not genuine, having regard to all relevant facts and circumstances. An arrangement may comprise more than one step or part. 2. For the purposes of paragraph 1, an arrangement or a series thereof shall be regarded as non-genuine

νόνες κατά της φοροαποφυγής και της φορολογικής κατάχρησης, όπως οι κανόνες ΕΑΕ, οι κανόνες για τις υβριδικές αναντιστοιχίες, οι κανόνες για ζητήματα μόνιμης εγκατάστασης (άρθρα 59-61B της πρότασης οδηγίας CCCTB), οι κανόνες περιορισμού των τόκων, οι κανόνες μετάπτωσης στο σύστημα πίστωσης φόρου (switch-over), οι κανόνες περί υβριδίων και οι κανόνες ΕΑΕ (άρθρα 69-74 πρότασης οδηγίας CCCTB). Λόγω της ομοιότητας της διάταξης με τις προαναφερθείσες διατάξεις της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/1164, που καλείται και “BEPS Directive”, καθώς ενσωματώνει στην ενωσιακή νομοθεσία μέτρα κατά της φοροαποφυγής που προτείνονται από τον ΟΟΣΑ στο ομώνυμο Σχέδιο Δράσης για τη Διάβρωση Φορολογικής Βάσης και τη Μεταφορά Κερδών³⁰, ισχύουν όσα ήδη έχουν αναφερθεί στο πλαίσιο των σχετικών αναπτύξεων για τα άρθρα αυτά.

B. Ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (“FTT”)

Ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών είναι ένας φόρος καμπιού συνήθως συντελεστή που επιβάλλεται στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές. Η χρηματοπιστωτική συναλλαγή ορίζεται ως ανταλλαγή χρηματοπιστωτικών μέσων μεταξύ τραπεζών ή άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων³¹. Τα εν λόγω χρηματοπιστωτικά μέσα συνίστανται σε χρεόγραφα, ομόλογα, μετοχές και παράγωγα. Τα χρηματοπιστωτικά μέσα δεν περιλαμβάνουν τις συναλλαγές στις οποίες συνήθως προβαίνουν οι λιανικές τράπεζες στις σχέσεις τους με τα νοικοκυριά ή τις επιχειρήσεις, εκτός αν αφορούν την πώληση ή την αγορά ομολόγων ή μετοχών.

Φορολογούμενοι θα είναι κυρίως τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που προβαίνουν σε χρηματοπιστωτικές συναλλαγές, δηλαδή οι τράπεζες, οι επιχειρήσεις επενδύσεων, άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα όπως οι ασφαλιστικές εταιρείες, οι χρηματιστηριακές εταιρείες, τα συνταξιοδοτικά ταμεία, οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες, οι οργανισμοί εναλλακτικών επενδύσεων όπως είναι τα αμοιβαία κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου, κ.λπ. Η Επιτροπή έχει προτείνει την επιβολή του φόρου σε όλες τις

*to the extent that they are not put in place for valid commercial reasons that reflect economic reality. 3. Arrangements or a series thereof that are disregarded in accordance with paragraph 1 shall be treated, for the purpose of calculating the tax base, by reference to their economic substance». Παρατηρείται ότι και στον ορισμό αυτό γίνεται λόγος για «ουσιαστικό» ή «ουσιώδη» σκοπό και όχι «μοναδικό» ή «κύριο» σκοπό. Βλ. Βασιλική Αθανασάκη, *Οι γενικές ρήτρες κατά της φοροαποφυγής στο διεθνές και ευρωπαϊκό φορολογικό δίκαιο*, Νομική Βιβλιοθήκη, 2019, σελ. 326 επ.*

30. OECD BEPS Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting.

31. Ο ορισμός του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στην πρόταση της Επιτροπής καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ιδρυμάτων, προκειμένου να αποφευχθεί η καταστρατήγηση του φόρου και περιλαμβάνει ουσιαστικά τις επιχειρήσεις επενδύσεων, τις οργανωμένες αγορές, τα πιστωτικά ιδρύματα, τις ασφαλιστικές εταιρείες, τους οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων και τους διαχειριστές τους, τους οργανισμούς εναλλακτικών επενδύσεων (όπως είναι τα αμοιβαία κεφάλαια αντιστάθμισης κινδύνου), τις εταιρείες χρηματοδοτικής μίσθωσης και τις οικονομικές οντότητες ειδικού σκοπού. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/εl/MEMO_11_640 (10/3/2020).

συναλλαγές χρηματοπιστωτικών μέσων³² μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, εφόσον τουλάχιστον ένα από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θεωρείται ότι είναι εγκατεστημένο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα εν λόγω χρηματοπιστωτικά μέσα θα είναι προϊόντα όπως οι μετοχές, τα ομόλογα, τα παράγωγα και τα δομημένα χρηματοπιστωτικά προϊόντα. Δεν έχει σημασία αν οι συναλλαγές πραγματοποιούνται σε οργανωμένες ή σε εξωχρηματιστηριακές αγορές αφού θα φορολογούνται και στις δύο περιπτώσεις.

Έντεκα χώρες της ΕΕ έχουν ξεκινήσει την κατάρτιση ενός κοινού συστήματος φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών («Financial Transaction Tax» ή «FTT» ή «ΦΧΣ»), έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας θα συμβάλει με δίκαιο τρόπο στην αντιμετώπιση του κόστους της ύφεσης της οποίας αποτέλεσε βασική αιτία (και δεδομένου ότι έχει λάβει σημαντική κρατική στήριξη). Ο εν λόγω φόρος αποσκοπεί επίσης να αποθαρρύνει τις συναλλαγές που δεν ενισχύουν την αποδοτική κατανομή των πόρων από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Τα σχετικά σχέδια στοχεύουν στη δημιουργία σημαντικών εσόδων, παρά τη μεγάλη διεθνή κινητικότητα των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Αποστολή του εν λόγω φόρου είναι να δημιουργήσει ένα συντονισμένο πλαίσιο σε επίπεδο ΕΕ θα συμβάλει στη δημιουργία ισχυρότερης εσωτερικής αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών με την αποφυγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και την αποθάρρυνση συναλλαγών που εμπεριέχουν κίνδυνο. Θα αποτελούσε επίσης ισχυρό μήνυμα για την προώθηση της καθιέρωσης ενός φόρου του είδους αυτού σε παγκόσμιο επίπεδο³³.

32. Η πρόταση της Επιτροπής θα καλύπτει μόνο τις συναλλαγές που σχετίζονται με τα χρηματοπιστωτικά μέσα. Τούτο σημαίνει ότι όλες οι συναλλαγές στις οποίες εμπλέκονται νοικοκυριά ή ΜΜΕ θα εξαιρούνται του πεδίου εφαρμογής του φόρου. Για παράδειγμα, τα στεγαστικά δάνεια, τα δάνεια των ΜΜΕ ή τα ασφάλιστρα δεν θα περιλαμβάνονται. Δεν θα φορολογούνται επίσης οι άμεσες συναλλαγματικές πράξεις σε μετρητά και η άντληση κεφαλαίων από επιχειρήσεις ή δημόσιους οργανισμούς, περιλαμβανομένων π.χ. των δημόσιων αναπτυξιακών τραπεζών, με την έκδοση ομολόγων και μετοχών στην πρωτογενή αγορά. Η Επιτροπή πρότεινε να έχει ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών την ευρύτερη δυνατή βάση, προκειμένου να περιοριστεί ο κίνδυνος φοροδιαφυγής και μεταγκατάστασης της αγοράς. Η φορολογική βάση θα καθοριστεί ανάλογα με τις συναλλακτικές δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Τα χρηματοπιστωτικά μέσα που καλύπτονται θα περιλαμβάνουν τις μετοχές, τα ομόλογα, τα υποκατάστατά τους και τα συναφή παράγωγά τους. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).

33. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020). Σύμφωνα με το εν λόγω Δελτίο Τύπου, είναι σκόπιμο να επιβληθεί εναρμονισμένος φόρος σε επίπεδο ΕΕ ώστε να δημιουργηθεί μια σταθερή εσωτερική αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Με την επιβολή του φόρου αυτού θα αποτραπεί η φοροδιαφυγή, θα αποφευχθεί η διπλή φορολόγηση και θα ελαχιστοποιηθούν οι στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά της ΕΕ. Ο στόχος της πρότασης δεν είναι δυνατόν να επιτευχθεί με την ανάληψη δράσης από κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά. Σύμφωνα με το ίδιο Δελτίο Τύπου υφίσταται προνομιακή μεταχείριση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών σε σύγκριση με άλλους

Από τη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008, οι φόροι επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών (FTTs ή ΦΧΣ) συζητήθηκαν ως δυναμικό μέσο για την αντιμετώπιση των ασταθειών στις χρηματοπιστωτικές αγορές και ως πηγή φορολογικών εσόδων. Ο σημερινός χάρτης δείχνει ποιες ευρωπαϊκές χώρες του ΟΟΣΑ επιβάλλουν έναν τύπο ΦΧΣ³⁴. Η επιβολή φόρου επί των χρημα-

τομείς, καθώς οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, απαλλάσσονται από την καταβολή ΦΠΑ (λόγω δυσχερειών στη μέτρηση της φορολογητέας βάσης). Αυτό οδηγεί σε υποφορολόγηση των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Επιπλέον, ο χρηματοπιστωτικός τομέας επωφελείται από πολύ μεγάλα περιθώρια κέρδους και τη σωτηρή προστασία των κυβερνήσεων κατά την τρέχουσα οικονομική κρίση.

34. Το Βέλγιο (με συντελεστή 0.12% - 1.32%. Ο χαμηλότερος φορολογικός συντελεστής του Βελγίου αυξήθηκε από 0,09% σε 0,12%. Βλ. PwC, «Belgium - Individual - Other taxes», με ενημέρωση 11 Φεβρουαρίου 2020, <http://taxsummaries.pwc.com/ID/Belgium-Individual-Other-taxes>), η Φινλανδία (με συντελεστή 1.6% - 2.0%), η Γαλλία (με συντελεστή 0.01% - 0.3%), η Ιρλανδία (με συντελεστή 1%), η Ιταλία (με συντελεστή 0.02% - 0.20%), η Πολωνία (με συντελεστή 1%), η Ελβετία (με συντελεστή 0.15% - 0.30%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (με συντελεστή 0.5% - 1.5%) επιβάλλουν επί του παρόντος ένα είδος ΦΧΣ. Οι FTT διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών. Για παράδειγμα, η Ελβετία εισπράττει φόρο χαρτοσήμου ύψους 0,15-0,30% για τη μεταβίβαση μετοχών και ομολόγων όταν εμπλέκεται έμπορος χρεογράφων της Ελβετίας, ενώ η Γαλλία εφαρμόζει έναν ΦΧΣ που φορολογεί τις πωλήσεις μετοχών με 0,3% με κεφάλαιο άνω του ενός δις ευρώ και σε περίπτωση πωλήσεων υψηλής συχνότητας με 0,01%. Βλ. και BNY Mellon, «A Global View of Financial Transaction Taxes (FTT)», 2018, https://www.bnymellon.com/emea/en/_locale-assets/pdf/our-thinking/tax-and-regulatory-client-forum-2019/global-view-of-financial-transaction-taxes.pdf; and Deloitte, «Tax guides and highlights», 2019 και 2020, <https://dits.deloitte.com/#TaxGuides>. Βλ. Elke Asen, Financial Transaction Taxes in Europe, Tax Foundation, January 23, 2020, <https://taxfoundation.org/financial-transaction-taxes-in-europe/> (9/3/2020) Στην Ελλάδα, βάσει της παρ. 2 του άρθ. 9 του Ν 2579/1998, επιβάλλεται φόρος με συντελεστή δύο τοις χιλίοις (2‰) στις πωλήσεις μετοχών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αθηνών για συναλλαγές που πραγματοποιούνται σε αυτό. Ο φόρος αυτός υπολογίζεται επί της αξίας πώλησης των μετοχών και βαρύνει τον πωλητή, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, χωρίς να εξετάζεται η ιθαγένεια και ο τόπος που διαμένουν ή κατοικούν ή έχουν την έδρα τους και ανεξάρτητα αν έχουν απαλλαγή από οποιονδήποτε φόρο ή τέλος από διατάξεις άλλων νόμων. Η ανώνυμη εταιρεία με την επωνυμία «Ελληνικά Χρηματιστήρια Α.Ε.» (ΕΧΑΕ) κατά το διακανονισμό των συναλλαγών που διενεργούνται στο Χρηματιστήριο χρεώνει σε ημερήσια βάση με τον πιο πάνω φόρο τις Ανώνυμες Εταιρείες Παροχής Επενδυτικών Υπηρεσιών και τα πιστωτικά ιδρύματα τα οποία παρέχουν υπηρεσίες θεματοφυλακής, για λογαριασμό των πωλητών για όλες τις συναλλαγές πώλησης μετοχών που διακανονίστηκαν από τις πιο πάνω εταιρείες και ιδρύματα. Τον αναλογούντα φόρο για τις πωλήσεις μετοχών που διακανονίστηκαν μέσα σε κάθε μήνα, υποχρεούται η ΕΧΑΕ να αποδίδει εφάπαξ στην αρμόδια για τη φορολογία της Δ.Ο.Υ. με δήλωση που υποβάλλεται μέχρι το τέλος του πρώτου δεκαπενθήμερου του επόμενου μήνα από το μήνα που διακανονίστηκαν οι πιο πάνω συναλλαγές. Οι διατάξεις του άρθρου 113 του ν. 2238/1994 (ΦΕΚ 151 Α'), του Ν 2717/1999 (ΦΕΚ 97 Α') και του Ν 2523/1997 (ΦΕΚ 179 Α') εφαρμόζονται ανάλογα και στο φόρο που οφείλεται με βάση τις διατάξεις της παραγράφου αυτής. Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής έχουν εφαρμογή για πωλήσεις μετοχών που διενεργούνται από 1ης Απριλίου 2011, Βλ. Taxheaven, <https://www.taxheaven.gr/calendar/event/4689> (10/3/2020). Η παρ. 2, όπως είχε αντικατασταθεί με το άρθρο 16 παρ. 2 Ν 3943/2011, ΦΕΚ Α 66/31.3.2011, αντικαταστάθηκε εκ νέου με το άρθρο 30 παρ. 3 Ν 4569/2018, ΦΕΚ Α 179/11.10.2018. Η διάταξη διαμορφώθηκε ως εξής: ««2. α. Επιβάλλεται φόρος με συντελεστή δύο τοις χιλίοις (2‰) στις πωλήσεις μετοχών εισηγ-

τοπιστωτικών συναλλαγών είναι αναγκαία όχι μόνο σε ευρωπαϊκό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς οι χρηματοπιστωτικές αγορές συνδέονται ολοένα και περισσότερο μεταξύ τους και έχουν αποκτήσει παγκόσμια διάσταση. Η Επιτροπή προτείνει την επιβολή φόρου χρηματοπιστωτικών συναλλαγών πρώτα σε επίπεδο ΕΕ, ώστε να είναι σε θέση να προωθήσει την επιβολή του φόρου αυτού σε παγκόσμιο επίπεδο στο πλαίσιο της G20. Η Επιτροπή έχει συζητήσει επανειλημμένα, από το 2009, το θέμα της επιβολής φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών στο πλαίσιο

της G20 (Πίτσμπουργκ, Τορόντο). Με τη στήριξη της τρέχουσας Γαλλικής Προεδρίας της G20, η εισαγωγή φόρου χρηματοπιστωτικών συναλλαγών σε παγκόσμιο επίπεδο θα μπορούσε να τεθεί στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων κατά την επόμενη σύνοδο της G20 στις Κάννες, στις 3 και 4 Νοεμβρίου³⁵.

Οι ΦΧΣ επιβάλλονται στο εμπόριο χρηματοπιστωτικών μέσων όπως είναι οι μετοχές, τα ομόλογα ή τα παράγωγα. Στο πλαίσιο του ΦΧΣ, ένα ποσοστό της αξίας του περιουσιακού στοιχείου καταβάλλεται σε φόρους όταν διατίθεται στο εμπόριο. Για παράδειγμα, αν ένας επενδυτής πωλεί ένα περιουσιακό στοιχείο αξίας 1.000 \$, θα χρεωθεί με \$ 1 στη συναλλαγή κάτω από 0.1% ΦΧΣ. Οι ΦΧΣ συνήθως ισχύουν μόνο για επιλεγμένα χρηματοπιστωτικά μέσα και συχνά έχουν διαφορετικούς φορολογικούς συντελεστές ανάλογα με τον τύπο του ενεργητικού³⁶.

Ο φόρος θα καταβάλλεται άμεσα από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στα κράτη μέλη βάσει των διεξαγόμενων συναλλαγών, πριν από τον συμψηφισμό και τον διακανονισμό. Όταν οι συναλλαγές είναι ηλεκτρονικές, όπως συμβαίνει συνήθως, ο φόρος θα καταβάλλεται εντός της ημέρας. Αν δεν πρόκειται για ηλεκτρονική συναλλαγή, ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών θα πρέπει να καταβληθεί εντός τριών εργάσιμων ημερών, ώστε να είναι δυνατή η μη αυτοματοποιημένη επεξεργασία των συναλλαγών και να αποφεύγονται αδικαιολόγητα πλεονεκτήματα όσον αφορά τις ταμειακές ροές. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που υπόκεινται στην καταβολή του φόρου χρηματοπιστωτικών συναλλαγών πρέπει να υποβάλλουν δήλωση στις φορολογικές αρχές. Τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την πρόληψη της φοροδιαφυγής. Τα μέτρα αυτά θα περιλαμβάνουν την καταγραφή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, απαιτήσεις όσον αφορά την τήρηση βιβλίων και την υποβολή εκθέσεων για τη διασφάλιση της καταβολής του φόρου, καθώς και τη θέση στη διάθεση των φορολογικών αρχών στοιχείων που αφορούν τις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές και την επαλήθευση της ορθής καταβολής του φόρου³⁷.

μένων σε ρυθμιζόμενη αγορά ή πολυμερή μηχανισμό διαπραγμάτευσης που λειτουργεί στην Ελλάδα σύμφωνα με το Ν 4514/2018, ανεξάρτητα από το αν οι σχετικές συναλλαγές διενεργούνται εντός ή εκτός των τόπων διαπραγμάτευσης («Φόρος Πώλησης»).

β. Ο Φόρος Πώλησης υπολογίζεται επί της αξίας πώλησης των μετοχών και βαρύνει τον πωλητή, φυσικό ή νομικό πρόσωπο, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, χωρίς να εξετάζεται η ιθαγένεια και ο τόπος που διαμένουν ή κατοικούν ή έχουν την έδρα τους. Αν δεν καταχωρίζεται τιμή, ο φόρος υπολογίζεται επί της τιμής κλεισίματος του τίτλου, την ημέρα που διενεργήθηκε η συναλλαγή.

γ. Ο Φόρος Πώλησης επιβάλλεται επίσης και στις πωλήσεις μετοχών εισηγμένων σε αλλοδαπά χρηματιστήρια ή σε άλλους διεθνώς αναγνωρισμένους χρηματιστηριακούς θεσμούς, εφόσον οι πωλητές είναι φυσικά πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στην Ελλάδα ή ημεδαπές επιχειρήσεις ή αλλοδαπές επιχειρήσεις που έχουν μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Ο οφειλόμενος φόρος υπολογίζεται επί της αξίας πώλησης των μετοχών, η οποία αναγράφεται στα εκδιδόμενα αποδεικτικά στοιχεία και αποδίδεται από τον πωλητή στη Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία, στην οποία υπάγεται αυτός, μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του επόμενου μήνα από αυτόν μέσα στον οποίο πωλήθηκαν οι μετοχές.

δ. Ο Φόρος Πώλησης υπολογίζεται και παρακρατείται κατά το διακανονισμό των συναλλαγών σε ημερήσια βάση, σύμφωνα με τις περιπτώσεις στ', ζ και η'.

ε. Ο Φόρος Πώλησης επί των συναλλαγών που διακανονίζονται από κεντρικό αποθετήριο τίτλων υπολογίζεται και παρακρατείται από το κεντρικό αποθετήριο τίτλων, το οποίο χρεώνει σε ημερήσια βάση με το Φόρο Πώλησης τους συμμετέχοντες σε αυτό, για λογαριασμό των πωλητών.

στ. Το κεντρικό αποθετήριο τίτλων υποχρεούται, σύμφωνα με τις διαδικασίες του, να αποδίδει εφάπαξ στην αρμόδια για τη φορολογία του Δ.Ο.Υ. τον αναλογούντα φόρο για τις πωλήσεις μετοχών που διακανονίστηκαν μέσα σε κάθε μήνα, με δήλωση που υποβάλλεται μέχρι το τέλος του πρώτου δεκαπενθήμερου του επόμενου μήνα από το μήνα που διακανονίστηκαν οι ανωτέρω συναλλαγές.

ζ. Εφόσον ο διακανονισμός των συναλλαγών πώλησης διενεργείται εκτός του κεντρικού αποθετηρίου τίτλων, ο υπολογισμός και η χρέωση του σχετικού Φόρου Πώλησης βαρύνει το συμμετέχοντα του κεντρικού αποθετηρίου τίτλων ή άλλο διαμεσολαβητή που ενεργεί μέσω αυτού και ο οποίος διαμεσολαβεί στην εκτέλεση της συναλλαγής πώλησης για τον πωλητή. Το συνολικό ποσό του αναλογούντος φόρου συγκεντρώνεται από το συμμετέχοντα, βάσει των επιμέρους δηλώσεων και καταβολών των διαμεσολαβητών, και καταβάλλεται στο κεντρικό αποθετήριο τίτλων. Το κεντρικό αποθετήριο τίτλων αποδίδει τον αναλογούντα φόρο βάσει δήλωσης που διαβιβάζεται σε αυτό από το συμμετέχοντα. Ο τύπος και το περιεχόμενο της δήλωσης του συμμετέχοντος, καθώς και η διαδικασία συλλογής δηλώσεων και πληροφοριών ορίζονται από το κεντρικό αποθετήριο τίτλων. Ο φόρος αποδίδεται, σε μηνιαία βάση, στην αρμόδια για τη φορολογία του κεντρικού αποθετηρίου τίτλων Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) για όλες τις συναλλαγές πώλησης που διενεργήθηκαν και διακανονίστηκαν κατά τον προηγούμενο μήνα του μήνα απόδοσης. Η απόδοση του φόρου διενεργείται μέσα στο πρώτο δεκαπενθήμερο του σχετικού μήνα απόδοσης.

η. Ο Φόρος Πώλησης δεν επιβάλλεται ή δεν παρακρατείται, κατά περίπτωση, εφόσον προβλέπεται εξαίρεση σύμφωνα με ειδικές διατάξεις.»

35. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).

36. Βλ. Elke Asen, Financial Transaction Taxes in Europe, Tax Foundation, January 23, 2020, <https://taxfoundation.org/financial-transaction-taxes-in-europe/> (9/3/2020)

37. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).

Στις 14 Φεβρουαρίου 2013³⁸, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση με στόχο την καθιέρωση ΦΧΣ³⁹ σε έντεκα κράτη μέλη μέσω του μέσου «ενισχυμένης συνεργασίας» (“enhanced cooperation”). Η ενισχυμένη συνεργασία εγκρίθηκε με απόφαση του Συμβουλίου τον Ιανουάριο του 2013, μετά την αδυναμία επίτευξης ομόφωνης υποστήριξης σε προηγούμενη πρόταση για πανευρωπαϊκό ΦΧΣ από τον Σεπτέμβριο του 2011. Οι συμμετέχουσες χώρες ήταν αρχικά Βέλγιο, Γερμανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Αυστρία, Πορτογαλία, Σλοβενία και Σλοβακία. Μετά την επίσημη απόσυρση της Εσθονίας στις 16 Μαρτίου 2016, δέκα κράτη μέλη συμμετέχουν στις διαπραγματεύσεις για τη διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας σχετικά με την προτεινόμενη οδηγία⁴⁰.

Η πρόταση έχει το ίδιο πεδίο εφαρμογής και τους ίδιους στόχους με την αρχική πρόταση της Επιτροπής για έναν ΦΧΣ σε επίπεδο ΕΕ. Περιλαμβάνει ένα ελάχιστο ποσοστό φόρου 0,1% για συναλλαγές σε όλους τους τύπους χρηματοπιστωτικών μέσων, εκτός από τα παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα⁴¹ που θα υπόκειντο σε ελάχιστο φορολογικό συντελεστή 0,01%.

38. Η αρχική ιδέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής το 2011 ήταν να επιβληθεί ένας γενικευμένος φόρος σε όλες τις χρηματιστηριακές συναλλαγές (επί μετοχών, ομολόγων, εμπορευμάτων, νομισμάτων κλπ) ώστε να υπάρξει μια δίκαιη συμβολή του χρηματοπιστωτικού τομέα στο κόστος διαχείρισης της οικονομικής κρίσης, το οποίο είχαν μέχρι τότε επωμισθεί οι φορολογούμενοι. Ειδικότερα συζητείται ένας φόρος παρόμοιος με αυτόν που εφαρμόζεται ήδη στη Γαλλία, με συντελεστή 0,2% σε όλες τις συναλλαγές επί μετοχών εταιρειών με χρηματιστηριακή αξία πάνω από 1 δισ. ευρώ. Δεν έχει αποφασισθεί ακόμη με ποιο τρόπο θα αξιοποιούνται τα έσοδα από αυτό τον φόρο, που πάντως δεν θα καταλήγουν στα εθνικά κράτη. Βλ. Σοφοκλέους Ιη, *Αγορές Ευρωπαϊκός φόρος στο Χρηματιστήριο!*, 14 Μαρτίου 2019, <https://www.sofokleousin.gr/eyropaikos-foros-sto-xrimatistirio> (10/3/2020).
39. Proposal for a COUNCIL DIRECTIVE implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax COM(2013)71 final 2013/0045 (CNS) 14.02.2013.
40. European Parliament, Financial Transaction Tax, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-financial-transaction-tax> (10/3/2020). Βλ. και EP Legislative Observatory, Procedure file on implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax (FTT), 2013/0045(CNS), European Parliament, Legislative resolution of 3 July 2013 on the proposal for a Council directive implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax, 2013/0045(CNS), European Parliament, Resolution of 25 March 2015 on the Annual tax report, 2014/2144(INI), Council, Draft Council decision authorising enhanced cooperation in the area of financial transaction tax - common guidelines, 16977/12, 14 January 2013, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 16 June 2017, Council, Note ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 7 December 2017, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 27 June 2018, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 6 December 2018, Council, Outcome of the Council meeting, 10336/19, 14 June 2019.
41. Στην κατηγορία αυτή των παράγωγων χρηματοοικονομικών προϊόντων (“financial instruments”) περιλαμβάνονται οι προθεσμιακές συμφωνίες (forwards), οι συμφωνίες ανταλλαγών (swaps), τα συμβόλαια μελλοντικής εκπλήρωσης (futures) και τα δικαιώματα προαίρεσης (options). Ειδικότερα, παράγωγα χρηματοοικονομικά προϊόντα αποτελούν οι συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων (Interest Rate Swaps – “IRS”), οι συμφωνίες ανταλλαγής νομισμάτων (FX swaps), τα ειδικού τύπου παράγωγα (Caps & Floors) και οι εξωχρηματιστηριακές συναλλαγές συναλλάγματος (FX OTC options) μεταξύ

Η έγκριση της οδηγίας απαιτούσε ομόφωνη συμφωνία των συμμετεχουσών χωρών (εντός του Συμβουλίου), μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 23ης Μαΐου 2013, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) εξέδωσε γνώμη σχετικά με την πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την εφαρμογή ενισχυμένης συνεργασίας (“enhanced cooperation”) στον τομέα του φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Στις 3 Ιουλίου 2013, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε ψήφισμα στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβούλευσης, το οποίο αφορά, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα στοιχεία:

- Ως προς το πεδίο εφαρμογής: επέκταση του πεδίου των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και διευκρίνιση των εξαιρέσεων, ιδίως ότι ο ΦΧΣ δεν θα εφαρμοστεί στις αγορές μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), διευκρινίζοντας ποιο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θεωρείται ότι είναι εγκατεστημένο στο έδαφος συμμετέχοντος κράτους.

των συνδεδεμένων εταιρειών. Οι εν λόγω συναλλαγές πραγματοποιούνται είτε με σκοπό την αντιστάθμιση των κινδύνων (hedging) είτε με σκοπό την κερδοφορία (speculation). Μία βασική διάκριση των διαφόρων επιμέρους τύπων χρηματοοικονομικών προϊόντων είναι η διάκριση μεταξύ α) των λεγόμενων “flow products”, ήτοι χρηματοοικονομικών προϊόντων γενικώς εμπορεύσιμων, των οποίων ο όγκος και η τιμή βρίσκονται σε συνεχή μεταβολή, β) των “intermediate products”, ήτοι χρηματοοικονομικών προϊόντων λιγότερο ρευστοποιήσιμων σε σχέση με τα flow products, τα οποία παρουσιάζουν ευρεία εξάπλωση και διακρίνονται για την πολυδιάστατη τιμολόγησή τους και γ) των δομημένων χρηματοοικονομικών προϊόντων, που παρουσιάζουν περισσότερες ιδιαιτερότητες και από τις δύο ως άνω κατηγορίες και χαρακτηρίζονται από την πολυσύνθετη φύση τους και την ιδιαίτερα πολύπλοκη λειτουργία τους. Τα τελευταία αυτά προϊόντα συνήθως προσφέρονται κατόπιν παραγγελίας και συνεπώς είναι υψηλότερες χρεώσεις, δεδομένου ότι απαιτούν περισσότερο εξειδικευμένες γνώσεις για την προώθησή τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα flow products αποτελούν τα εταιρικά και κρατικά ομόλογα και οι συναλλαγές FX Spots και intermediate products τα CDS και τα FX Options. Στην κατηγορία των δομημένων χρηματοοικονομικών προϊόντων συναντάμε τα Synthetic CDOs, τα Swap Options και τα Bond Options. Ειδικότερα, οι συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων (swaps) αποτελούν συμφωνίες μεταξύ δύο συμβαλλομένων για ανταλλαγή μελλοντικών χρηματορορών (legs) με τρόπο που έχουν προκαθορίσει μεταξύ τους. Οι πράξεις σε Interest Rate Swaps (IRS) αποσκοπούν στην προστασία μίας θέσης στην υποκείμενη αγορά από τον κίνδυνο των επιτοκίων μεμονωμένων πελατειακών προϊόντων ή ακόμη και ολόκληρου του χαρτοφυλακίου πελατειακών προϊόντων (π.χ. μετατροπή δανείων μεταβαλλόμενου επιτοκίου σε σταθερό), με τη χρησιμοποίηση μίας αντίθετης θέσης στην αγορά των παραγώγων. Μέσω της αντίθετης θέσης σε μια σύμβαση ανταλλαγής επιτοκίων (IRS), παρέχεται η δυνατότητα αντιστάθμισης (hedging) του επιτοκιακού κινδύνου του χαρτοφυλακίου των πελατειακών προϊόντων, από μια αντίθετη κίνηση της αγοράς ή από τη συμφωνημένη μεταβολή των όρων υπολογισμού του επιτοκίου σε ορισμένο χρόνο. Περαιτέρω, οι πράξεις συναλλάγματος είναι διμερείς συμφωνίες, με τις οποίες τα αντισυμβαλλόμενα μέρη δεσμεύονται συμβατικά για την ανταλλαγή ποσού ενός νομίσματος έναντι ποσού κάποιου άλλου νομίσματος με μια προσυμφωνημένη ισοτιμία σε μία μελλοντική ημερομηνία. Οι συναλλαγές για τη μετατροπή συναλλάγματος πραγματοποιούνται συχνά μεταξύ των συνδεδεμένων εταιρειών τραπεζικών, κατά κανόνα, ομίλων. Η αξία της συναλλαγής προσδιορίζεται από την τιμή του εκάστοτε νομίσματος κατά την στιγμή της πώλησης, όπως αυτή καθορίζεται στην διαπραγματευτική αγορά. Βλ. Βασιλική Αθηνασάκη, Η εφαρμογή της αρχής των ίσων αποστάσεων στις χρηματοοικονομικές ενδοομιλικές συναλλαγές, *Επιχείρηση*, Έτος 2015, Τεύχος 2, Νομική Βιβλιοθήκη, σελ. 130-150.

- Ως προς τις εξωχρηματιστηριακές συναλλαγές⁴²: Οι εξωχρηματιστηριακές (“over the counter” ή “OTC”) συναλλαγές πρέπει να καλύπτονται από την οδηγία.
- Ως προς τους συντελεστές: οι εφαρμοστέοι συντελεστές θα πρέπει να είναι ομοιόμορφοι (0,01%)⁴³ αντί των ελάχιστων συντελεστών όπως προτάθηκε από την Επιτροπή. Το Κοινοβούλιο ζήτησε υψηλότερα ποσοστά για τις εξωχρηματιστηριακές συναλλαγές, εκτός εάν εξυπηρετούν την πραγματική οικονομία.
- Ως προς την επιτροπή ΦΧΣ: Τη δημιουργία μιας ομάδας εργασίας εμπειρογνομώνων (επιτροπή ΦΧΣ).
- Ως προς την είσπραξη του ΦΧΣ: η παροχή ελάχιστων ενιαίων μεθόδων είσπραξης του ΦΧΣ και η πρόληψη της φοροδιαφυγής, της φοροδιαφυγής και του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού.
- Εκθέσεις των κρατών μελών προς την Επιτροπή σχετικά με τους όγκους συναλλαγών έναντι των οποίων έχουν εισπραχθεί έσοδα ανά τύπο ιδρύματος.
- Ως προς τη διαχείριση των πόρων του ΦΧΣ: να διατεθούν εν μέρει στον προϋπολογισμό της Ένωσης ως πραγματικοί ίδιοι πόροι⁴⁴.

42. Τα περισσότερα παράγωγα αποτελούν αντικείμενο συναλλαγής σε οργανωμένες αγορές. Τα προϊόντα που αποτελούν αντικείμενο συναλλαγής στις εν λόγω αγορές πρέπει να είναι τυποποιημένα για να εξασφαλίζεται η διαφάνεια των συναλλαγών. Οι συναλλαγές μη τυποποιημένων προϊόντων πραγματοποιούνται στη λεγόμενη εξωχρηματιστηριακή αγορά παραγώγων. Τα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα είναι λιγότερο τυποποιημένα και οι συναλλαγές τους πραγματοποιούνται σε διμερές επίπεδο (μεταξύ δύο μερών). Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).
43. Για να μειωθεί ο κίνδυνος διατάραξης της αγοράς, η Επιτροπή πρότεινε την επιβολή πολύ χαμηλού φορολογικού συντελεστή στις συναλλαγές. Πρότεινε έναν ελάχιστο φορολογικό συντελεστή για τις συναλλαγές ομολόγων και μετοχών, ύψους 0,1% και 0,01% για τα παράγωγα προϊόντα. Τα κράτη μέλη θα είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν υψηλότερα ποσοστά. Ο φόρος θα πρέπει να καταβάλλεται από κάθε συναλλασσόμενο σε μια συναλλαγή. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).
44. Στην πρότασή της για το επόμενο δημοσιονομικό πλαίσιο (2014-2020), η Επιτροπή πρότεινε την εισαγωγή δύο νέων ιδίων πόρων: του φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών και του εκσυγχρονισμένου ΦΠΑ. Το νέο σύστημα ιδίων πόρων που διαχειρίζεται η Επιτροπή θα είναι πιο δίκαιο, καθώς θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια πιο διαφανής σχέση μεταξύ των πολιτικών στόχων της ΕΕ και της χρηματοδότησής τους. Ο φόρος επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών θα συμβάλει στη σημαντική μείωση των συνεισφορών των κρατών μελών και, κατ’ επέκταση, στις προσπάθειες δημοσιονομικής εξυγίανσης των κρατών μελών. Υπολογίζεται ότι μέχρι το 2020, οι νέοι ίδιοι πόροι θα μπορούσε να ανέρχονται στο ήμισυ σχεδόν των εσόδων του προϋπολογισμού της ΕΕ, ενώ το μερίδιο της συνεισφοράς των κρατών μελών βάσει του ΑΕΕ θα μειωθεί περίπου στο ένα τρίτο από τα τρία τέταρτα και πλέον που είναι σήμερα (IP/11/799, MEMO/11/468). Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες,

Η έκθεση προόδου του Δεκεμβρίου 2014 υπογράμμισε τα ακόλουθα σημεία: i) πρόδος έχει επιτευχθεί ως προς το πεδίο εφαρμογής του ΦΧΣ για τις συναλλαγές με μετοχές, ενώ η φορολόγηση των συναλλαγών σε παράγωγα παραμένει βασική ανοικτή ερώτηση ii) απαιτείται περαιτέρω σκέψη σχετικά με τις φορολογικές αρχές που πρέπει να εφαρμόζονται για τον ΦΧΣ (φορολόγηση με βάση την κατοικία⁴⁵, φορολόγηση με βάση τον τόπο έκδοσης) και iii) απαιτείται πρόσθετη εργασία σχετικά με τον μηχανισμό που θα χρησιμοποιηθεί για την είσπραξη του ΦΧΣ.

Στο ψήφισμά του σχετικά με την ετήσια φορολογική έκθεση της 25ης Μαρτίου 2015, το Κοινοβούλιο εξέφρασε τη λύπη του για το γεγονός ότι τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη δεν τήρησαν τη δέσμευσή τους να εφαρμόσουν τη διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας στον ΦΧΣ. Το ζήτημα είχε παγώσει στο Συμβούλιο, αν και το θέμα συζητείται τακτικά στο ECOFIN. Ωστόσο, ανανεώθηκαν οι συζητήσεις τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2019 και το Συμβούλιο ECOFIN της 14ης Ιουνίου 2019 ενημερώθηκε για την πορεία των εργασιών⁴⁶. Εν τέλει, στις 9 Δεκεμβρίου 2019 εκδόθηκε μια αναθεωρημένη πρόταση οδηγίας⁴⁷ (από το Γερμανό Υπουργό Οικονομικών) του Συμβουλίου σχετικά με την καθιέρωση ενός

28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).

45. Ο φόρος χρηματοπιστωτικών συναλλαγών θα βασίζεται στην αρχή της φορολογικής κατοικίας του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος ή εταιρείας. Συνεπώς, η φορολόγηση θα γίνεται στο κράτος μέλος στο οποίο θεωρείται εγκατεστημένο το χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που εμπλέκεται στη συναλλαγή. Με τον τρόπο αυτό θα περιοριστεί ο κίνδυνος της μετεγκατάστασης, αφού οι χρηματοπιστωτικές συναλλαγές θα φορολογούνται σε κάθε περίπτωση που εμπλέκεται σ’ αυτήν πολίτης της ΕΕ, ακόμη κι αν η σχετική συναλλαγή πραγματοποιήθηκε εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10/3/2020).
46. Βλ. European Parliament, Financial Transaction Tax, <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-financial-transaction-tax> (10/3/2020). Βλ. και EP Legislative Observatory, Procedure file on implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax (FTT), 2013/0045(CNS), European Parliament, Legislative resolution of 3 July 2013 on the proposal for a Council directive implementing enhanced cooperation in the area of financial transaction tax, 2013/0045(CNS), European Parliament, Resolution of 25 March 2015 on the Annual tax report, 2014/2144(INI), Council, Draft Council decision authorising enhanced cooperation in the area of financial transaction tax - common guidelines, 16977/12, 14 January 2013, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 16 June 2017, Council, Note ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 7 December 2017, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 27 June 2018, Council, Note, ECOFIN Report to the European Council on tax issues, 6 December 2018, Council, Outcome of the Council meeting, 10336/19, 14 June 2019.
47. Η αναθεωρημένη πρόταση αναφέρεται σε φόρο επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών που θα εισπράττεται με ελάχιστο σταθερό επίτοκο 0,2% και θα εφαρμόζεται στις χρηματοπιστωτικές συναλλαγές που αφορούν κυρίως την απόκτηση μετοχών που εκδίδονται από εισηγμένες εταιρείες εγκατεστημένες σε συμμετέχον κράτος μέλος της ΕΕ με κεφαλαιοποίηση αγοράς άνω του 1 δισ. ευρώ. KPMG, EU: Amended financial transaction tax proposal,

κοινού φόρου επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών στα συμμετέχοντα κράτη μέλη της ΕΕ στη λεγόμενη διαδικασία ενισχυμένης συνεργασίας - δηλαδή Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Σλοβενία και Ισπανία. Η αναθεωρημένη πρόταση περιλαμβάνει μια προαιρετική εξαίρεση για τα συνταξιοδοτικά σχήματα και ένα νέο σύστημα «αμοιβαιότητας» (μέθοδος υπολογισμού των εσόδων φόρου χρηματοπιστωτικών συναλλαγών που κατανέμεται μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ). Οι διαπραγματεύσεις για τον φόρο επί των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών αποδείχθηκαν πολύπλοκες και πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένες σημαντικές σκέψεις στις συζητήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών μελών της ΕΕ. Παρόλο που η αναθεωρημένη πρόταση αντιμετωπίζει μερικές από τις υπάρχουσες επιφυλάξεις, παραμένει να δούμε αν μπορεί να αποτελέσει ένα πρώτο βήμα προς την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με μια κοινή προσέγγιση φορολόγησης των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών. Μια πρώτη αντίδραση από τον αυστριακό υπουργό Οικονομικών επέκρινε το περιορισμένο πεδίο εφαρμογής της φορολογικής βάσης, η οποία αποκλείει τα συνθετικά επενδυτικά προϊόντα, τα παράγωγα και τη φορολόγηση των συναλλαγών υψηλής συχνότητας⁴⁸. Επιπλέον, έχει ήδη διευκρινιστεί ότι πρέπει να λάβει χώρα μια συνολική συζήτηση στους κόλπους των κρατών-μελών της ΕΕ. Μια τέτοια συνολική συζήτηση μεταξύ όλων των κρατών μελών της ΕΕ πρέπει να πραγματοποιηθεί ακολουθώντας τα απαιτούμενα διαδικαστικά βήματα⁴⁹.

Κυριότεροι κίνδυνοι από την εισαγωγή ΦΧΣ είναι η επίπτωση του φόρου (κυρίως ως προς τους φορολογουμένους που θα επιβαρύνονται τελικά με τον φόρο), η μετεγκατάσταση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε άλλες χώρες, οι οικονομικές στρεβλώσεις και η δυναμική απώλεια ανταγωνιστικότητας. Για την άμβλυνση των κινδύνων αυτών, η πρόταση προβλέπει χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές (διαφοροποιούμενους ανά κατηγορία προϊόντων), πολύ μεγάλη φορολογική βάση, κατάλληλα κριτήρια για τον προσδιορισμό της εδαφικής εφαρμογής του φόρου (φορολόγηση

στον τόπο εγκατάστασης του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος) και εναρμονισμένο πεδίο εφαρμογής του φόρου⁵⁰.

Γ. Ο ψηφιακός φόρος ("Digital tax")

Στο πλαίσιο του στόχου για την επίτευξη δίκαιης φορολόγησης και τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των φορολογικών συστημάτων της ΕΕ, γίνονται συζητήσεις σχετικά με τις προκλήσεις φορολόγησης της ψηφιοποιημένης οικονομίας τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁵¹, στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2015 ζητήθηκαν νομοθετικές προτάσεις για την προσαρμογή του ορισμού της «μόνιμης εγκατάστασης» ("permanent establishment") προκειμένου να κατανοηθεί η ψηφιακή παρουσία και να εισαχθεί ένας ορισμός της «ελάχιστης οικονομικής ουσίας» ("minimum economic substance").

Στις 21 Μαρτίου 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε την υιοθέτηση νέων κανόνων με σκοπό να διασφαλισθεί ότι η ψηφιακή επιχειρηματική δραστηριότητα⁵² φορολογείται με ένα δίκαιο τρόπο, χωρίς όμως να τίθενται εμπόδια στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων⁵³. Το λεγόμενο πακέτο για την ψηφιακή φορολογία της 21ης Μαρτίου 2018 παρέχει απαντήσεις στις προκλήσεις που

50. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Δελτίο Τύπου, MEMO/11/640, Κοινοί κανόνες για ένα φόρο χρηματοπιστωτικών συναλλαγών - Συχνές Ερωτήσεις, Βρυξέλλες, 28 Σεπτεμβρίου 2011, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/MEMO_11_640 (10.3.2020).

51. Στην παγκόσμια πολιτική ατζέντα επανέρχεται το ζέον θέμα της φορολόγησης των πολυεθνικών της τεχνολογίας, το οποίο εδώ και χρόνια απασχολεί τη διεθνή κοινότητα, χωρίς να έχει - μέχρι σήμερα - τελεσηφορήσει καμία προσπάθεια επιβολής του. Ήδη τον Ιανουάριο του 2020, το θέμα του λεγόμενου "ψηφιακού φόρου" βρέθηκε στο επίκεντρο της επικοινωνίας του Προέδρου Donald Trump με τον Γάλλο Πρόεδρο Emmanuel Macron. Είναι γεγονός ότι ανάμεσα στις δύο χώρες επικρατεί ένας άτυπος διπλωματικός "πόλεμος" μετά από την απόφαση της Γαλλίας να επιβάλει τον αποκαλούμενο φόρο GAFA (από τα αρχικά το Google, Apple, Facebook, Amazon), στους αμερικανικούς τεχνολογικούς κολοσσούς. Σύμφωνα με γαλλικές διπλωματικές πηγές, οι δύο Πρόεδροι συμφώνησαν να αναζητήσουν, έως τα τέλη του 2020, κοινό τόπο συνεννόησης εντός του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). "Συμφώνησαν να δώσουν μια ευκαιρία στις διαπραγματεύσεις έως το τέλος του έτους. Στο μεσοδιάστημα θα δεν υπάρξουν δασμοί", σχολίασαν οι διπλωματικές πηγές, τις οποίες επικαλούνται διεθνή ειδησεογραφικά πρακτορεία. Ο Εμανουέλ Μακρόν δήλωσε για τη συζήτηση με τον Αμερικανό ομόλογό του: "Εξαιρέτη συζήτηση με τον Ντόναλντ Τραμπ για την φορολογία στην ψηφιακή τεχνολογία. Θα δουλέψουμε από κοινού για μια καλή συμφωνία, ώστε να αποφύγουμε κάθε αύξηση δασμών". Βλ. Lawnet.gr, Νέα παγκόσμια κινητικότητα για τον "ψηφιακό φόρο", 21.1.2020, <https://lawnet.gr/law-news/δίκαιο-τεχνολογία/νέα-παγκόσμια-κινητικότητα-για-τον-ψ/> (11.3.2020).

52. Βλ. και προτεινόμενη Δράση 1 του Σχεδίου Δράσης του ΟΟΣΑ για τα BEPS καθώς και την Τελική Έκθεση του ΟΟΣΑ επί της δράσεως 1 του 2015.

53. Βέβαια και στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης του ΟΟΣΑ είχε επίσης προταθεί η επιβολή ειδικών φόρων, όπως ειδικού παρακρατούμενου φόρου στις πληρωμές για ψηφιακά αγαθά και υπηρεσίες ή και φόρου ευρυζωνικότητας ("bandwidth tax") ή bit tax, με βάση τα bytes που χρησιμοποιούνται από τα εκάστοτε websites. Ωστόσο, τουλάχιστον επί του παρόντος οι προτάσεις αυτές δεν προκρίθηκαν στους κόλπους του ΟΟΣΑ. Βλ. και Βασιλική Αθανασάκη, Ο ευρωπαϊκός ψηφιακός φόρος ως απάντηση στην απαίτηση δίκαιης φορολόγησης, Ναυτεμπορική, 9 Ιουλίου 2018, naftemporiki.gr, <https://m.naftemporiki.gr/story/1369277> (12.3.2020).

December 11, 2019, <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2019/12/tnf-eu-amended-financial-transaction-tax-proposal.html> (12.3.2020).

48. Andrei Kirilenko, Albert S. Kyle, Mehrdad Samadi, and Tugkan Tuzun, "The Flash Crash: The Impact of High Frequency Trading on an Electronic Market," CFTC.gov, May 5, 2014, https://www.cftc.gov/sites/default/files/idc/groups/public/@economicsanalysis/documents/file/oc_e_flashcrash0314.pdf, Björn Hagströmer and Lars Nordén, "The Diversity of High-Frequency Traders," Journal of Financial Markets 16:4 (November 2013): 741-770, <https://doi.org/10.1016/j.finmar.2013.05.009>, U.S. Securities and Exchange Commission, "Equity Market Structure Literature Review Part II: High Frequency Trading," Mar. 18, 2014, https://www.sec.gov/marketstructure/research/hft_lit_review_march_2014.pdf.

49. KPMG, EU: Amended financial transaction tax proposal, December 11, 2019, <https://home.kpmg/us/en/home/insights/2019/12/tnf-eu-amended-financial-transaction-tax-proposal.html> (12/3/2020) και KPMG, German Finance Minister issues amended Financial Transaction Tax proposal Financial Transaction Tax - Germany - European Commission - ECOFIN - Mutualization - Enhanced Cooperation Procedure, December 11, 2019, <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2019/12/etf-420-german-finance-minister-issues-amended-financial-transaction-tax-proposal.html> (12.3.2020).

προσδιορίζονται στη συνοδευτική ανακοίνωση «Έφτασε η ώρα για τη θέσπιση ενός σύγχρονου, δίκαιου και αποτελεσματικού φορολογικού προτύπου για την ψηφιακή οικονομία». Οι προκλήσεις αυτές εντοπίζονται ιδίως στους ξεπερασμένους κανόνες φορολογίας εταιρειών και στην επιτακτική ανάγκη για μια διεθνή λύση. Μια από τις δύο προτάσεις που αποτελούν μέρος της δέσμης είναι η πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου επί των εσόδων για ψηφιακές υπηρεσίες που προκύπτουν από την παροχή ορισμένων ψηφιακών υπηρεσιών που εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 21 Μαρτίου 2018. Η πρόταση αποσκοπεί στη φορολόγηση των εσόδων που δημιουργούνται από ορισμένες ψηφιακές δραστηριότητες που παραμένουν αδιάθετες. Τα έσοδα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της πρότασης είναι έσοδα που προέρχονται από την πώληση διαδικτυακού διαφημιστικού χώρου, από ψηφιακές ενδιάμεσες δραστηριότητες μεταξύ χρηστών για τη διευκόλυνση της πώλησης αγαθών και υπηρεσιών και από την πώληση δεδομένων που παράγονται από τις πληροφορίες του χρήστη. Ισχύει μόνο για επιχειρήσεις με συνολικά παγκόσμια έσοδα άνω των 750 εκατομμυρίων ευρώ και έσοδα της ΕΕ ύψους 50 εκατομμυρίων ευρώ. Η πρόταση καταρτίζεται ως προσωρινό μέτρο έως ότου ολοκληρωθεί η εκτεταμένη μεταρρύθμιση⁵⁴.

Στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η επιτροπή ECON ψήφισε το σχέδιο έκθεσης στις 3 Δεκεμβρίου 2018 και η ψηφοφορία στην ολομέλεια πραγματοποιήθηκε στις 13 Δεκεμβρίου. Το Κοινοβούλιο προτείνει να μειωθεί το όριο πάνω από το οποίο οι εταιρείες θα πρέπει να πληρώσουν τον φόρο από 50 εκατομμύρια ευρώ σε 40 εκατομμύρια ευρώ. Προτείνει επίσης τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης με την ενσωμάτωση «περιεχομένου σε ψηφιακή διεπαφή όπως Βίντεο, ήχου, παιχνιδιών ή κειμένου μέσω ψηφιακής διασύνδεσης» και της επεξεργασίας και πώλησης δεδομένων που συλλέγονται από τους χρήστες και παράγονται από τις δραστηριότητές τους σε ψηφιακές διεπαφές. Ο φόρος θα ισχύει για υπηρεσίες που συνίστανται στην παροχή ψηφιακού περιεχομένου από μια οντότητα μέσω ψηφιακής διασύνδεσης, ανεξάρτητα από το αν το ψηφιακό περιεχόμενο ανήκει στην εν λόγω οντότητα ή ότι η εν λόγω οντότητα έχει αποκτήσει τα δικαιώματα διανομής του. Καταρχήν, ο φόρος θα πρέπει να καλύπτει τα έσοδα από την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών, όπου οι χρήστες και τα άυλα περιουσιακά στοιχεία συνέβαλαν σημαντικά στη διαδικασία δημιουργίας αξίας. Τέλος,

το ύψος των εσόδων από τον φόρο πρέπει να αξιολογηθεί από την Επιτροπή εντός δύο ετών από την έναρξη ισχύος της οδηγίας. Όταν ένας υποκείμενος στο φόρο είναι υπόχρεος σε φορολόγηση σε περισσότερα του ενός κράτη μέλη, η Επιτροπή θα ελέγχει κάθε τρία έτη τη φορολογική δήλωση που κατατίθεται στο κράτος μέλος εγγραφής.

Επιπλέον, το Κοινοβούλιο ζήτησε από την Επιτροπή να εξετάσει την πιθανή θέσπιση μηχανισμού επίλυσης διαφορών για περιπτώσεις διαφωνίας σχετικά με την κατανομή των φορολογητέων εσόδων μεταξύ των κρατών μελών. Ο συνολικός φόρος ψηφιακών υπηρεσιών που καταβάλλεται ανά κράτος μέλος από υποκείμενο στον φόρο πρέπει να αποτελεί μέρος του συστήματος αναφορών-εκθέσεων ανά χώρα ("Country-by-Country Reporting")⁵⁵. Η έκθεση εισάγει επίσης μια ρήτρα λήξης ισχύος που καθορίζει ότι ο φόρος θα λήξει: (i) με την έγκριση της πρότασης για σημαντική ψηφιακή παρουσία, ή (ii) με την εισαγωγή τόσο μιας κοινής φορολογικής βάσης εταιρειών ("CCTB") όσο και μιας κοινής ενοποιημένης εταιρικής φορολογικής βάσης ("CCCTB"), εάν συμπεριλάβουν την έννοια της ψηφιακής μόνιμης εγκατάστασης όπως ζήτησε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή (iii) με την εφαρμογή μιας διεθνούς λύσης, εάν και εφόσον επιτευχθεί σε επίπεδο ΟΟΣΑ ή τα Ηνωμένων Εθνών. Σε περίπτωση που δεν συμφωνηθεί ολοκληρωμένη λύση έως τις 31 Δεκεμβρίου 2020, το Κοινοβούλιο ζητά από την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο υποβολής πρότασης βάσει του άρθρου 116 της ΣΛΕΕ, το οποίο προβλέπει τη χρησιμοποίηση της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Δύο έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της οδηγίας, η Επιτροπή πρέπει να αξιολογήσει την εφαρμογή της και να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Η Επιτροπή θα πρέπει στη συνέχεια να επικεντρωθεί στη δυνατότητα αύξησης του φορολογικού συντελεστή από 3% σε 5%, στο πεδίο εφαρμογής, στο ποσό των εισπραχθέντων φόρων και στις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι εταιρείες για την αποφυγή του φόρου. Τα κράτη μέλη θα υποβάλλουν ετησίως στοιχεία σχετικά με τα αντίστοιχα μεγέθη στην Επιτροπή, καθώς και την ενημέρωσή τους σχετικά με την καταβολή του φόρου και τη συνεργασία τους με άλλες εθνικές φορολογικές αρχές⁵⁶. Η

54. Paul Tang, European Parliament, Proposal for a Directive on the Common System of a Digital Services Tax on Revenues Resulting from the provision of certain digital services / 2018-03, Legislative Train Schedule, As of 20 November 2019 <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-digital-services-tax-on-revenues-from-certain-digital-tax-services> (11.3.2020). Βλ. επίσης EP Legislative Observatory, Procedure file on the proposal for a directive on the common system of a digital services tax on revenues resulting from the provision of certain digital services, 2018/0073(CNS), European Commission, Fair taxation of the digital economy, website, European Parliament, DG IPOL, Tax Challenges in the Digital Economy - Study for the TAXE II committee, April 2016, European Parliament, EPRS, Interim digital services tax on revenues from certain digital services, Briefing, December 2018.

55. Η αυτόματη ανταλλαγή των «Εκθέσεων ανά Χώρα (Country-by-Country Reporting)» υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του Σχεδίου Δράσης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και των χωρών της ομάδας G20 για την αντιμετώπιση της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μεταφοράς κερδών (BEPS 2015 - Base Erosion & Profit Shifting) και του πακέτου μέτρων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ενίσχυση της καταπολέμησης της φορολογικής απάτης και της φοροδιαφυγής, με σκοπό την παροχή στις φορολογικές αρχές μιας σαφούς συνολικής εικόνας της παγκόσμιας θέσης των κερδών και των φόρων των Ομίλων Πολυεθνικών Επιχειρήσεων (Ομίλοι ΠΕ), που δραστηριοποιούνται στη Δικαιοδοσία τους. Βλ. ΑΑΔΕ, Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης Διεύθυνση Ελέγχων, Τμήμα Δ', Εγχειρίδιο, Έκθεση ανά Χώρα (Country-By-Country Reporting) - Συχνές ερωτήσεις-απαντήσεις, Τελευταία ενημέρωση: 23 Ιανουαρίου 2020, <https://www.taxheaven.gr/circulars/27678> (14.3.2020).

56. Paul Tang, European Parliament, Proposal for a Directive on the Common System of a Digital Services Tax on Revenues Resulting from the provision of certain digital services / 2018-03, Legislative Train Schedule, As of 20 November 2019 <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base>

πρόταση απαιτεί ομοφωνία⁵⁷ στο Συμβούλιο για την έγκρισή της, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο («ειδική νομοθετική διαδικασία»)⁵⁸. Στο Συμβούλιο, η τεχνική εξέταση

taxation/file-digital-services-tax-on-revenues-from-certain-digital-tax-services (11.3.2020).

57. Βλ. Κατερίνα Σαββαΐδου, Βασιλική Αθανασάκη, Tax Flash Έδρας Jean Monnet στην Ευρωπαϊκή Φορολογική Πολιτική και Διοίκηση, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διαβούλευση επί της πρότασης της αναφορικά με την μεταρρύθμιση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στον τομέα της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 15.1.2019, σύμφωνα με το οποίο «Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έθεσε σε δημόσια διαβούλευση την πρότασή της με τίτλο «Πιο αποτελεσματικές νομοθετικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της φορολογίας» αναφορικά με την αποτελεσματικότερη νομοθεσία στον τομέα της φορολογίας και την μετάβαση στην ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία. Στην πρότασή της αυτή θα εξετάσει τον τρόπο, με τον οποίο μπορεί να εξορθολογηθεί η διαδικασία λήψης αποφάσεων στον τομέα της φορολογικής πολιτικής της ΕΕ, μέσω της εξάλειψης της ανάγκης για ομόφωνη συμφωνία όλων των κρατών μελών της ΕΕ που απαιτείται σήμερα. Η ομοφωνία δεν μπορεί συχνά να επιτευχθεί σχετικά με σημαντικές φορολογικές πρωτοβουλίες, οδηγώντας έτσι σε μη βέλτιστες πολιτικές και δαπανηρές καθυστερήσεις. Ειδικότερα, εξαιτίας του κανόνα της ομοφωνίας, ορισμένες σημαντικές προτάσεις για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και τη δίκαιη φορολόγηση εντός της ενιαίας αγοράς παραμένουν σε εκκρεμότητα εδώ και χρόνια. Ταυτόχρονα, το δημοκρατικά εκλεγμένο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει μέχρι σήμερα συμβουλευτικό μόνο ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα ζητήματα αυτά θα μπορούσαν να αποφασίζονται βάσει ενός σταθμισμένου συστήματος («ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία»), σύμφωνα με το οποίο η έγκριση των μέτρων απαιτεί τη σύμφωνη γνώμη ενός ελάχιστου αριθμού χωρών της ΕΕ, που αντιστοιχεί σε ένα ελάχιστο ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ. Πρόκειται για μία από τις νέες σημαντικές πρωτοβουλίες που έχουν ως στόχο να δώσουν νέα ώθηση στην ΕΕ».

58. Η φορολογία είναι ένας τομέας που υπόκειται σε ειδική νομοθετική διαδικασία, δηλαδή ομοφωνία στο Συμβούλιο μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τους περισσότερους άλλους τομείς πολιτικής, όπου η συνήθης νομοθετική διαδικασία χρησιμοποιείται όλο και περισσότερο. Η ιστορική αιτιολόγηση αυτής της εξαίρεσης ήταν ότι η ομοφωνία (με ειδική νομοθετική διαδικασία) είναι ο μόνος τρόπος να εξασφαλιστεί η εθνική κυριαρχία επί φορολογικών θεμάτων. Η πραγματικότητα, ωστόσο, αποδείχθηκε πιο περίπλοκη. Η μεταγενέστερη νομολογία του ΔΕΕ έδειξε ότι οι ελευθερίες της Συνθήκης και η αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων θέτουν όρια στην εθνική κυριαρχία στη φορολογία. Με τον σημερινό βαθμό οικονομικής και οικονομικής ολοκλήρωσης, οι φορολογικές πολιτικές μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις σε άλλα κράτη μέλη και στις πολιτικές της Ένωσης. Ως αποτέλεσμα, τα κράτη μέλη είναι όλο και περισσότερο περιορισμένα στην ικανότητά τους να αντλούν έσοδα για τη χρηματοδότηση προγραμμάτων δαπανών σύμφωνα με τις εθνικές τους προτιμήσεις. Η ομοφωνία στη φορολογία αποτελεί εμπόδιο στην αποτελεσματική λήψη αποφάσεων και ως εκ τούτου δεν υπάρχει αποτελεσματική ενιαία Αγορά στον τομέα της φορολογίας. Έχουν υπάρξει ορισμένα επιτεύγματα, όπως οι κοινές βασικές διατάξεις ΦΠΑ, οι ελάχιστοι συντελεστές για τα προϊόντα που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης ή κανόνες για την ελάφρυνση της διπλής φορολογίας των επιχειρήσεων στην ενιαία αγορά. Ωστόσο, αυτοί οι κανόνες γενικά συμφωνήθηκαν σε μια εποχή που υπήρχαν λιγότερα κράτη μέλη και έτσι ήταν ευκολότερη η επίτευξη ομοφωνίας. Άλλα πρόσφατα επιτεύγματα, όπως μέτρα φορολογικής διαφάνειας και κανόνες κατά της κατάχρησης, τροφοδοτήθηκαν σε μεγάλο βαθμό από τη δημόσια και πολιτική αντίδραση στα μεγάλα φορολογικά σκάνδαλα, παρά από ένα κοινό όραμα για τον τρόπο, με τον οποίο η ευρωπαϊκή φορολογική πολιτική θα έπρεπε να εξελιχθεί. Συνολικά, η πρόοδος της φορολογικής πολιτικής της ΕΕ παρακωλύεται σοβαρά από την απάτηση ομοφωνίας και κατά συνέπεια σημαντικά έργα για την ενιαία

της πρότασης πραγματοποιείται στην «ομάδα εργασίας για τα φορολογικά θέματα (άμεση φορολογία)». Η αυστριακή προεδρία ολοκλήρωσε τις τεχνικές εργασίες στον φάκελο και οι υπουργοί συζήτησαν τον φάκελο τον Δεκέμβριο του 2018. Αντάλλαξαν απόψεις σχετικά με το τελικό κείμενο και εξέτασαν κοινή δήλωση της γαλλικής και γερμανικής αντιπροσωπείας, η οποία προτείνει τον περιορισμό της φορολογικής βάσης στα έσοδα από τις πωλήσεις διαφημίσεων. Συμφωνήθηκε ότι οι συζητήσεις θα συνεχιστούν σε τεχνικό επίπεδο, ενώ θα διερευνηθεί κατά πόσον θα μπορούσε να γίνει δεκτή μια πιο περιορισμένη ρυθμιστική εμβέλεια της οδηγίας από τις εθνικές αντιπροσωπείες⁵⁹.

Στις 12 Μαρτίου 2019, το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων δεν μπόρεσε να καταλήξει σε συμφωνία για τον φόρο επί των πωλήσεων με πεδίο εφαρμογής που περιορίζεται στις υπηρεσίες ψηφιακής διαφήμισης. Παράλληλα, η Προεδρία θα ασχοληθεί με τη θέση της ΕΕ στις διεθνείς συζητήσεις για τον ψηφιακό φόρο, ιδίως ενόψει της έκθεσης του ΟΟΣΑ σχετικά με το θέμα, η οποία θα πρέπει να ολοκληρωθεί στα μέσα του 2020. Υπό το πρίσμα του ολοένα αυξανόμενου όγκου των ψηφιακών συναλλαγών, ιδιαίτερα σημαντική κρίνεται καταρχήν η επίτευξη της διεθνούς λύσης ή σε περίπτωση ανυπαρξίας σχετικής συναίνεσης μέχρι τα τέλη του 2020, η θεσμοθέτηση ενός δικαίου ευρωπαϊκού ψηφιακού φόρου.

Ως εκ τούτου, η συνεισφορά της ΕΕ στο διεθνή διάλογο σε επίπεδο ΟΟΣΑ είναι αποφασιστικής σημασίας, τόσο σε ό,τι αφορά την υιοθέτηση μίας οδηγίας για την ψηφιακή παρουσία ("Digital Presence Directive") και μίας σύστασης για την ψηφιακή παρουσία ("Digital Presence Recommendation"), ως μέρος ενός περιεκτικού πλαισίου, που προορίζονται να ενσωματωθούν στην τροποποιημένη οδηγία κοινής ενοποιημένης εταιρικής φορολογικής βάσης ("CCCTB") και θα επιφέρουν αλλαγές στους ισχύοντες κανόνες εταιρικής φορολογίας όσο και σε ό,τι αφορά την εφαρμογή μίας ενδιάμεσης λύσης σε ένα μεταβατικό στάδιο⁶⁰ με τη θεσμοθέτηση

αγορά, όπως και η ανάπτυξη και η ανταγωνιστικότητα της ΕΕ, καθώς και η φορολογική δικαιοσύνη έχουν παρεμποδιστεί. Για να συμβαδίσει με τις ταχείες οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να είναι εξοπλισμένη με αποτελεσματικά εργαλεία λήψης αποφάσεων που επιτρέπουν να ενεργεί εγκαίρως και αποτελεσματικά. Βλ. Κατερίνα Σαββαΐδου, Βασιλική Αθανασάκη, Tax Flash Έδρας Jean Monnet στην Ευρωπαϊκή Φορολογική Πολιτική και Διοίκηση, Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και διαβούλευση επί της πρότασης της αναφορικά με την μεταρρύθμιση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στον τομέα της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 15.1.2019.

59. Paul Tang, European Parliament, Proposal for a Directive on the Common System of a Digital Services Tax on Revenues Resulting from the provision of certain digital services / 2018-03, Legislative Train Schedule, As of 20 November 2019 [https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-digital-services-tax-on-revenues-from-certain-digital-tax-services \(11.3.2020\).](https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-deeper-and-fairer-internal-market-with-a-strengthened-industrial-base-taxation/file-digital-services-tax-on-revenues-from-certain-digital-tax-services (11.3.2020).)

60. Το μεταβατικό αυτό μέτρο κρίνεται απαραίτητο, καθώς η επίτευξη μίας συνολικής λύσης σε παγκόσμιο επίπεδο είναι πολύπλοκη. Εν τω μεταξύ, υπάρχει κίνδυνος διάβρωσης των φορολογικών βάσεων στο ειδικότερο πεδίο των συναλλαγών που διενεργούνται σε ψηφιακό περιβάλλον. Εξάλλου, μία τέτοια ενδιάμεση λύση προκρίνεται σε σχέση με τις ποικίλες μονομερείς

ενός έμμεσου φόρου με την οδηγία φόρου ψηφιακών υπηρεσιών⁶¹ (“Digital Services Tax Directive”).

Ως προς το περιεκτικό πλαίσιο, σημειωτέα τα εξής: Από την άποψη της φορολογικής πολιτικής και των στόχων που καλείται να επιτελέσει, κομβικό σημείο προβληματισμού αποτελεί η απόκλιση μεταξύ του τόπου όπου δημιουργείται η αξία και του τόπου όπου φορολογούνται τα κέρδη. Ως εκ τούτου, προκύπτει η ανάγκη αναθεώρησης του φορολογικού συνδέσμου (“taxable nexus”), ιδίως σε περίπτωση μη φυσικής παρουσίας, ώστε να διευκρινισθεί η ύπαρξη «σημαντικής ψηφιακής παρουσίας». Η σημαντική ψηφιακή παρουσία θα πρέπει να προσδιορίζεται με συγκεκριμένα κριτήρια, ποσοτικά και ποιοτικά⁶² αλλά και με βάση τη λειτουργική ανάλυση σε επίπεδο επιτελούμενων λειτουργιών, αναλαμβανόμενων κινδύνων και χρησιμοποιούμενων παγίων, ώστε να τεκμηριωθεί η συμμερφωση με την αρχή των ίσων αποστάσεων αλλά και η συνεισφορά στην αλυσίδα αξίας⁶³. Τέλος, προκύπτει αδήριτη ανάγκη αναπροσαρμογής των κριτηρίων κατανομής κερδών, καθώς τα ψηφιακά δεδομένα και οι χρήστες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στα ψηφιακά επιχειρηματικά μοντέλα. Σε αυτό το πλαίσιο, προτείνεται όχι η εισαγωγή ενός νέου φόρου αλλά οι αναμορφώσεις των ήδη υπάρχοντων φορολογικών συστημάτων εταιρικής φορολογίας των κρατών-μελών.

Ιδίως δε όσον αφορά στον ψηφιακό φόρο, ως ενδιάμεσο, μεταβατικό στάδιο, η εισαγωγή ενός τέτοιου φόρου θα πρέπει να βρίσκεται σε συμμερφωση τόσο με τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών στο πλαίσιο του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου

ενδιάμεσες λύσεις, ως συνέπεια της μη συντονισμένης προσέγγισης, η οποία εγκυμονεί κινδύνους κατακερματισμού της ενιαίας αγοράς, καθώς θα μπορούσε να οδηγήσει σε ένα «συνονθύλευμα» 28 προσωρινών, ανομοιομόρφων λύσεων. Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμη μία εναρμονισμένη προσωρινή λύση, η οποία έγκειται στην επιβολή ενός φόρου ψηφιακών υπηρεσιών (“Digital Services Tax”), καθώς με τον τρόπο αυτό προστατεύεται αποτελεσματικότερα η ακεραιότητα της ενιαίας αγοράς, εξασφαλίζονται ίσοι όροι ανταγωνισμού εντός της Ένωσης και αποφεύγεται, ή τουλάχιστον επιχειρείται να περιορισθεί, η διάβρωση των εθνικών φορολογικών βάσεων. Ψηφιακές δραστηριότητες που εμπλεκούνται τη μεγαλύτερη εμπλοκή χρηστών είναι οι ψηφιακές διαφημίσεις, η διαμεσολάβηση και η πώληση ψηφιακών δεδομένων χρηστών.

61. Βλ. και Βασιλική Αθανασάκη, Ο ευρωπαϊκός ψηφιακός φόρος ως απάντηση στην απαίτηση δίκαιης φορολόγησης, Ναυτεμπορική, 9 Ιουλίου 2018, <https://m.naftemporiki.gr/story/1369277> (12/3/2020), όπου αναφέρεται ότι Υπολογίζεται ενδεικτικά ότι με συντελεστή ψηφιακού φόρου 3% τα εκτιμώμενα έσοδα αναμένεται να φθάσουν τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως για τα κράτη μέλη. Άρα, γίνεται αντιληπτό ότι τα φορολογητέα έσοδα μπορεί να είναι ιδιαίτερα σημαντικά και, μάλιστα, σε μία περίοδο κατά την οποία πολλά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν μικρή ή μεγαλύτερη οικονομική κρίση
62. Π.χ. τα έσοδα από την παροχή ψηφιακών υπηρεσιών υπερβαίνουν τα 7 εκατομμύρια ευρώ ή εμπλέκονται πάνω από 100.000 χρήστες ή ο αριθμός των επιχειρηματικών συμβάσεων υπερβαίνει τις 3.000.
63. Κατάλληλη, εν προκειμένω, θα μπορούσε να είναι η χρήση της μεθόδου τεκμηρίωσης του Επιμερισμού Κέρδους (“Profit split method”) του ΟΟΣΑ με βάση τη συλλεγμένα δεδομένα χρηστών ή τα έσοδα έρευνας και ανάπτυξης. Κρίσιμη, στην εν λόγω προβληματική, είναι η συμβολή των δραστηριοτήτων των χρηστών στη δημιουργία αξίας και στην οικονομική ιδιοκτησία αυτών περιουσιακών στοιχείων.

(“World Trade Organisation” ή “WTO”), των διμερών συμβάσεων για την αποφυγή της διπλής φορολογίας και του ΟΟΣΑ όσο και με τις υποχρεώσεις που απορρέουν στο πλαίσιο της ΕΕ από τις θεμελιώδεις ελευθερίες που κατοχυρώνονται από τη ΣΛΕΕ (π.χ. ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο άρθρο 56 της ΣΛΕΕ), αλλά και από το δευτερογενές ενωσιακό δίκαιο (βλ. νομοθεσία περί ΦΠΑ, προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κλπ.). Ο εν λόγω φόρος ψηφιακών υπηρεσιών θα στοχεύει στη φορολόγηση των εσόδων ως ένδειξη δημιουργίας αξίας με ένα φορολογικό συντελεστή 3% επί των μεικτών εισοδημάτων. Παράλληλα, θα ισχύουν σωρευτικά κατώτατα όρια, λαμβανομένης υπόψη και της ανάγκης προστασίας των μικρομεσαίων αλλά και των νεοσύστατων επιχειρήσεων. Τα όρια αυτά θα ανέρχονται σε συνολικά ετήσια έσοδα ύψους 750 εκατ. ευρώ και € 50 εκατ. συνολικά ετήσια έσοδα από ψηφιακές δραστηριότητες στην Ένωση. Ο τόπος φορολόγησης θα καθορίζεται από τον τόπο όπου βρίσκονται οι χρήστες, ενώ τα σχετικά έσοδα θα κατανομούνται αναλογικά. Ως προς το σκέλος της φορολογικής συμμερφωσης, εξετάζεται η δυνατότητα χρησιμοποίησης του μηχανισμού One-Stop-Shop, που είναι εμπνευσμένος από τον ΦΠΑ⁶⁴.

II. Συμπεράσματα

Η φορολόγηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων σε μια παγκόσμια αγορά ενέχει την πρόκληση να ληφθούν υπόψη οι πραγματικές οικονομικές συνθήκες κατά τον καθορισμό της φορολογικής βάσης. Η πρόταση C(C)CTB προβλέπει τον καθορισμό ενός ενιαίου συνόλου κανόνων για τον υπολογισμό της φορολογικής βάσης των εταιρειών. Η Επιτροπή πρότεινε δέσμη μέτρων για την επίτευξη μεγαλύτερης διαφάνειας στη φορολογία των εταιρειών στην ΕΕ, ώστε να επιτευχθεί μια πιο ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση για τη φορολογία των εταιρειών. Τα ισχύοντα σήμερα συστήματα φορολογίας των εταιρειών δημιουργήθηκαν σε μεγάλο βαθμό στον απόηχο του πρώτου παγκόσμιου πολέμου. Τα επιχειρηματικά μοντέλα ήταν σε μεγάλο βαθμό αποκεντρωμένα, ενώ οι διαδικασίες παραγωγής σαφώς διαχωρισμένες μεταξύ μητρικών και θυγατρικών επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό κατέστησε σχετικά απλή την εφαρμογή της φορολόγησης στην πηγή (“source taxation”), βάσει της οποίας τα κέρδη φορολογούνται εκεί όπου προκύπτουν. Ωστόσο, με την εξέλιξη της οικονομίας και την παγκοσμιοποίηση του εμπορίου, οι πρώτες ρωγμές στο σύστημα άρχισαν να κάνουν την εμφάνισή τους. Ο επιζήμιος, επιθετικός φορολογικός ανταγωνισμός έχει καταστεί παγκόσμιο φαινόμενο. Οι διαφορές στη φορολόγηση των εταιρειών μεταξύ των χωρών είναι η κινητήρια δύναμη της μεταφοράς εταιρικών κερδών.

64. Βλ. European Commission, DG Taxud, Fair taxation of the digital economy, https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/company-tax/fair-taxation-digital-economy_en (12/3/2020). Βλ. και OECD/G20 BEPS Action 1 report (2015), Work under Estonian Presidency, Letter from 10 Ministers of Finance calling for EU action September 2017 Communication: A Fair and Efficient Tax System in the European Union for the Digital Single Market, European Council conclusions of 19 October 2017, ECOFIN Council conclusions of 5 December 2017, Public consultation (October 2017 – January 2018), OECD Interim report / G20 Finance Ministers meeting, Digital taxation package (21 March 2018).

Σε αυτή την περιρρέουσα ατμόσφαιρα, η κοινή (ενοποιημένη) βάση φορολογίας των εταιρειών [Κ(Ε)ΒΦΕ / C(C)CTB] θα μπορούσε να αποτελέσει ένα εξαιρετικά αποτελεσματικό εργαλείο για την επίτευξη του στόχου για δικαιότερη και αποδοτικότερη φορολόγηση. Η [Κ(Ε)ΒΦΕ] αναμένεται να μειώσει την πολυπλοκότητα και το κόστος συμμόρφωσης των διασυννοριακών επιχειρήσεων, οι οποίες θα πρέπει να τηρούν ένα μόνο σύνολο κανόνων για τον υπολογισμό του φορολογητέου εισοδήματός τους, αντί να αντιμετωπίζουν 28 (πλέον 27, μετά το Brexit) διαφορετικά συστήματα. Επιπλέον, η ενοποίηση θα παρέχει στους ομίλους το σημαντικό πλεονέκτημα να μπορούν να αντισταθμίζουν τη ζημία σε ένα κράτος μέλος με τα κέρδη σε ένα άλλο⁶⁵. Παράλληλα, η ΚΕΒΦΕ θα μπορούσε να αποδειχθεί ιδιαίτερα αποτελεσματική στην αντιμετώπιση της μεταφοράς των κερδών και των εταιρικών φορολογικών καταχρήσεων στην ΕΕ. Η κοινή βάση θα εξαλείψει τις ασυμφωνίες μεταξύ των εθνικών συστημάτων, τα οποία συχνά εκμεταλλεύονται οι εταιρείες κατά τη χάρση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού τους (aggressive tax planning), και θα καταργήσει τη δυνατότητα χρήσης προτιμησιακών καθεστώτων για τη μεταφορά κερδών. Η δυνατότητα παραποίησης των τιμών μεταβίβασης ομοίως θα εξαλειφθεί, εφόσον δεν θα λαμβάνονται υπόψη οι ενδοομιλικές συναλλαγές και τα κέρδη του ομίλου θα κατανέμονται με βάση μαθηματικό τύπο⁶⁶.

Η ψηφιοποίηση της σύγχρονης οικονομίας, τα προηγμένα τεχνολογία νέα επιχειρηματικά μοντέλα και οι εν γένει απαιτήσεις του σύγχρονου οικονομικού περιβάλλοντος επιτάσσουν δραστικές και ρηξικέλευθες λύσεις στον τομέα της φορολογίας. Οι κανόνες εταιρικού φορολογικού δικαίου που ισχύουν σήμερα δεν ανταποκρίνονται στο σύνολό τους στις ανάγκες και απαιτήσεις της σύγχρονης παγκόσμιας οικονομίας και δεν προσαρμόζονται με ακρίβεια στα σύγχρονα επιχειρηματικά μοντέλα που βασίζονται, μεταξύ άλλων, στη χρήση προηγμένων τεχνολογιών και στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών σε χώρες, όπου δεν διατηρούν οι αντίστοιχες επιχειρήσεις φυσική παρουσία⁶⁷. Παράλληλα, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο αδυνατεί να συνεισφέρει στην αναγνώριση όλων των δυνατών τρόπων με τους οποίους δημιουργούνται κέρδη στον ψηφιακό κόσμο. Βασική συνέπεια είναι ότι υπάρχει αναντιστοιχία μεταξύ του τόπου στον οποίο δημιουργείται αξία και του τόπου φορολόγησης. Το ζήτημα αυτό έχει απασχολήσει και τον ΟΟΣΑ, στο πλαίσιο των σχετικών εργασιών που κατέληξαν στο Σχέδιο Δράσης για τη Διάβρωση Φορολογικής Βάσης και τη Μεταφορά Κερδών ("BEPS Action Plan"). Ειδικότερα, το Φεβρουάριο του 2013 εκδόθηκε η Έκθεση του ΟΟΣΑ σχετικά με την αντιμετώπιση της διάβρωσης της φορολογικής βάσης και της μεταφοράς κερ-

δών, η οποία οδήγησε στη δημοσίευση του Σχεδίου Δράσης, τον Ιούλιο του 2013 και στη δημοσίευση των τελικών εκθέσεων επί των δεκαπέντε προτεινόμενων δράσεων τον Οκτώβριο του 2015.

Στην ψηφιακή οικονομία, συνήθως η αξία δημιουργείται από ένα συνδυασμό αλγορίθμων, δεδομένων χρηστών οι οποίοι πολλές φορές καλούνται να απαντήσουν για τις προτιμήσεις τους σε σχετικά διαδικτυακά ερωτηματολόγια, λειτουργιών πώλησης και γνώσης. Τα προκύπτοντα κέρδη δεν φορολογούνται απαραίτητα στη χώρα του εκάστοτε χρήστη ή δέκτη της ενδεχόμενης διαφήμισης αλλά συνήθως στη χώρα, για παράδειγμα, όπου έχουν αναπτυχθεί οι σχετικοί αλγόριθμοι. Άρα η συνεισφορά του χρήστη κατά κανόνα μέχρι σήμερα δεν λαμβάνεται υπόψη κατά τη φορολόγηση της επιχείρησης. Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις έχουν δώσει νέα ώθηση στα λεγόμενα ψηφιακά προϊόντα ("digital products"). Τα ψηφιακά προϊόντα δίνουν για πρώτη φορά, μέσω και της ευρείας χρήσης του διαδικτύου ("internet") τη δυνατότητα εγκατάστασης εκ μέρους των επιχειρήσεων πολλών και σημαντικών παραγωγικών τους δραστηριοτήτων σε τοποθεσίες οι οποίες δεν ταυτίζονται με τις τοποθεσίες, όπου είναι εγκατεστημένοι οι εκάστοτε πελάτες τους. Το νέο αυτό σύστημα διασφαλίζει την ύπαρξη ενός πραγματικού συνδέσμου μεταξύ του τόπου δημιουργίας ψηφιακού κέρδους και του τόπου φορολόγησής του, ευθυγραμμίζοντας το φορολογικό αποτέλεσμα με τη δημιουργία αξίας⁶⁸. Τα προτεινόμενα μέτρα θα μπορούσαν να ενταχθούν στην προτεινόμενη οδγή για την Κοινή Ενοποιημένη Εταιρική Βάση Φορολογίας Εισοδήματος ("CCCTB").

Από την άλλη, ο φόρος χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών φαίνεται καταρχήν να προτάθηκε, ενόψει και της δριμυείας οικονομικής κρίσης που έπληξε από το 2008 και έπειτα τις διεθνείς αγορές και οικονομίες, για να διασφαλιστεί ότι ο χρηματοπιστωτικός τομέας φορολογείται δίκαια και συμβάλλει σημαντικά στο κόστος της κρίσης αλλά και να αποθαρρυνθούν επικίνδυνες δραστηριότητες από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Στόχος ήταν ο εν λόγω φόρος να δράσει συμπληρωματικά προς άλλα ρυθμιστικά μέτρα με στόχο την αποφυγή μελλοντικών κρίσεων και να συνεισφέρει στην αύξηση των δημοσίων εσόδων που θα δρούσαν ενισχυτικά για τους κρατικούς προϋπολογισμούς και την επίτευξη ειδικών στόχων δημοσιονομικής πολιτικής. Στα μειονεκτήματά του εν λόγω φόρου θα πρέπει να προσμετρηθούν η ικαζόμενη αύξηση του κόστους των χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, με τη συνακόλουθη μείωση του όγκου τους αλλά και των τιμών⁶⁹ των περιουσιακών στοιχείων. Παράλληλα, αξιοσημείωτες στρεβλώσεις θα μπορούσαν να προκύψουν, καθώς ανάλογα με το σχεδιασμό του φόρου, τα παράγωγα προϊόντα θα μπορούσαν ενδεχομένως να υποκαταστήσουν τους υποκείμενους τίτλους τους για σκοπούς φοροαποφυγής, μειώνοντας τα αντίστοιχα φορολογητέα έσοδα, περίπτωση κατά την οποία ο ΦΧΣ θα αποτύγχανε στο στόχο της

65. Βλ. European Commission, Communication on a fair and efficient corporate tax system in the European Union: 5 key areas for action, COM(2015) 302, 17 June 2015.

66. Βλ. European Commission, Communication on a fair and efficient corporate tax system in the European Union: 5 key areas for action, COM(2015) 302, 17 June 2015.

67. Βλ. και Βασιλική Αθηνάσκη, Ο ευρωπαϊκός ψηφιακός φόρος ως απάντηση στην απαίτηση δίκαιης φορολόγησης, Ναυτεμπορική, 9 Ιουλίου 2018, naftemporiki.gr, <https://m.naftemporiki.gr/story/1369277> (12.3.2020).

68. Βλ. και Βασιλική Αθηνάσκη, Ο ευρωπαϊκός ψηφιακός φόρος ως απάντηση στην απαίτηση δίκαιης φορολόγησης, Ναυτεμπορική, 9 Ιουλίου 2018, naftemporiki.gr, <https://m.naftemporiki.gr/story/1369277> (12.3.2020).

69. Viktoria Dalko, "Limit Up-Limit Down: An Effective Response to the 'Flash Crash'?" Journal of Financial Regulation and Compliance 24:4 (2016): 420-429, <https://doi.org/10.1108/jfrc-04-2016-0040>.

αποθάρρυνσης της οικονομικής δραστηριότητας υψηλού ρίσκου. Λόγω του υψηλότερου κόστους συναλλαγών, οι επενδυτές δεν θα είχαν κίνητρο να προβούν στην επανεξισορρόπηση των χαρτοφυλακίων τους μέσω της πρακτικής της αντιστάθμισης κινδύνων, ενώ οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν από την άκριτη χρήση παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων για σκοπούς αποφυγής του φόρου ενδεχομένως θα έρθουν να προστεθούν στους πρόσθετους κινδύνους που συνδέονται με την εμπορία αυτών των μέσων⁷⁰.

70. Colin Miller, Anna Tyger, The Impact of a Financial Transactions Tax, Tax Foundation, FISCAL FACT No. 690 Jan. 2020, Victoria Saporta and Kamhon Kan, "The Effects of Stamp Duty on the Level and Volatility of Equity Prices," SSRN Electronic Journal, June 1998, <https://doi.org/10.2139/ssrn.93656>, "Impose a Tax on Financial Transactions," Congressional Budget Office, Dec. 13, 2018, <https://www.cbo.gov/budget-options/2018/54823>. Σημειώνεται, επίσης, ότι αν και καταρχήν ο φόρος επιρρίπτεται σε φορολογούμενους με σημαντική περιουσία, αναμένεται, ωστόσο, να αυξήσει το κόστος των καταναλωτικών αγαθών, πράγμα που σημαίνει ότι όλοι οι φορολογούμενοι θα υπόκεινται έμμεσα στον φόρο, καθώς τα επενδυτικά χαρτοφυλάκια όλων των επενδυτών θα μειωθούν λόγω της μείωσης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων. Μάλιστα, έχει επισημανθεί ότι ο ΦΧΣ θα είχε ως απώτερη συνέπεια και τη μείωση του ΑΕΠ.

Το σίγουρο είναι ότι θα πρέπει να γίνουν προσπάθειες, ώστε να υπάρξει μία αποτελεσματική λύση σε διεθνές επίπεδο για την εξασφάλιση ενός δίκαιου φορολογικού πλαισίου με έμφαση στην αναγνώριση της πολυπλοκότητας της νέας ψηφιακής εποχής⁷¹, με δίκαιη και αναλογική συνεισφορά όλων των επιχειρηματικών τομέων και με παράλληλο σεβασμό της εθνικής κυριαρχίας των κρατών, τα οποία νομιμοποιούνται να εφαρμόζουν τη φορολογική πολιτική που επιθυμούν. Πρόκειται για μία πρόκληση που αποζητά μία διεθνή, κατά το δυνατόν ενιαία και ομοιόμορφη λύση, η οποία θα ανταποκρίνεται τόσο στην ανάγκη δίκαιης φορολόγησης με κριτήριο τον τόπο δημιουργίας αξίας ("value creation") όσο και στην ανάγκη αποτροπής της υπερφορολόγησης που θα λειτουργούσε ανασταλτικά για την επιχειρηματική ανάπτυξη. Το να καταστεί η εταιρική φορολογία δίκαιη και αποδοτική είναι σίγουρα επιδίωξη όλων των ενδιαφερομένων μερών.

71. Βλ. και Βασιλική Αθανασάκη, Ο ευρωπαϊκός ψηφιακός φόρος ως απάντηση στην απαίτηση δίκαιης φορολόγησης, Ναυτεμπορική, 9 Ιουλίου 2018, <https://m.naftemporiki.gr/story/1369277> (12.3.2020).

ΕφαρμογέςΔΔ